

Regionális időjárási modellezés

Szépszó Gabriella

szepszo.g@met.hu

Modellezési Osztály

TARTALOM

1. Számszerű modellezés
2. Aktuális fejlesztések
3. Modellezési Osztály

TARTALOM

- 1. Számszerű modellezés**
- 2. Aktuális fejlesztések**
- 3. Modellezési Osztály**

A számszerű modellezés alapjai

- A numerikus prognosztika a kormányzó fizikai egyenletek megoldására alkotott matematikai modellek megoldása
- A légköri egyenletek:
  - Mozgásegyenletek (kapcsolat a sebesség megváltozása, valamint a nyomási gradiens, a Coriolis- és a súrlódási erők között)
  - Kontinuitási egyenlet (a tömeg-megmaradás törvénye)
  - Termodinamikai egyenlet (az energia-megmaradás törvénye)
  - Nedvesség kontinuitási egyenlet (a víz tömeg-megmaradása: folyékony, szilárd és gáz halmazállapotban)
  - Gáztörvény (kapcsolat a nyomás, a hőmérséklet és a nedvesség között)

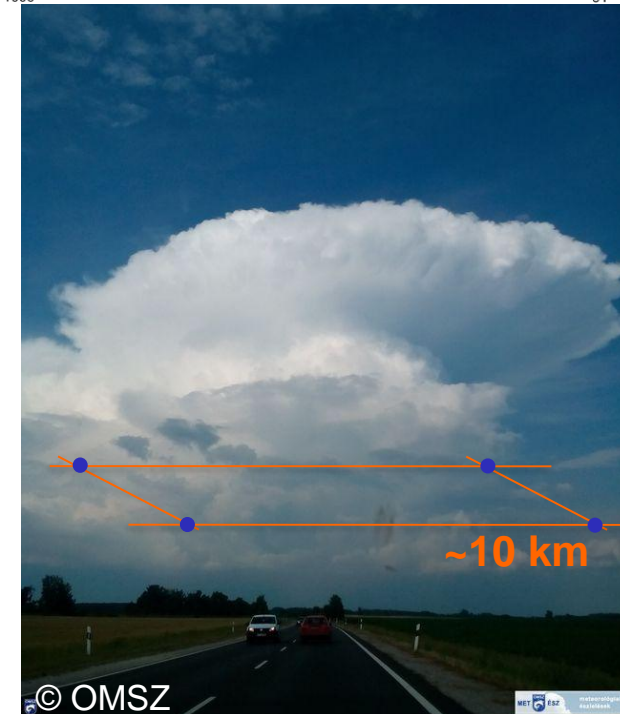
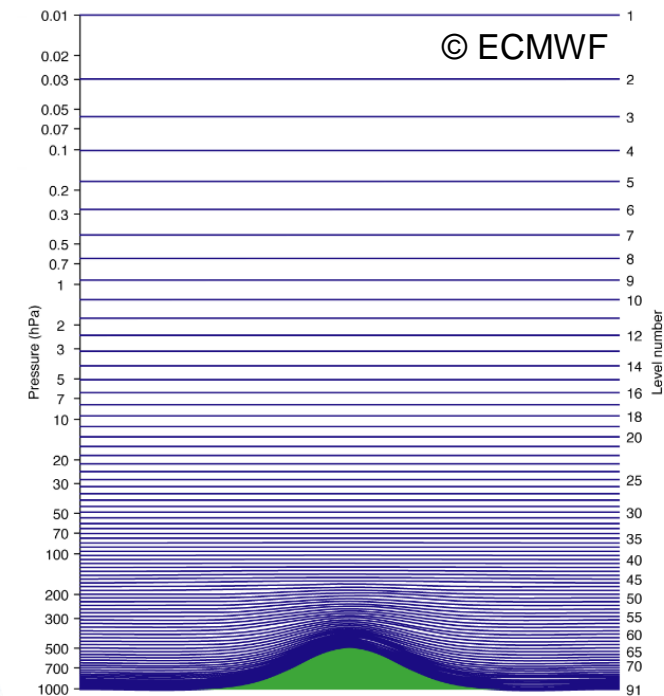
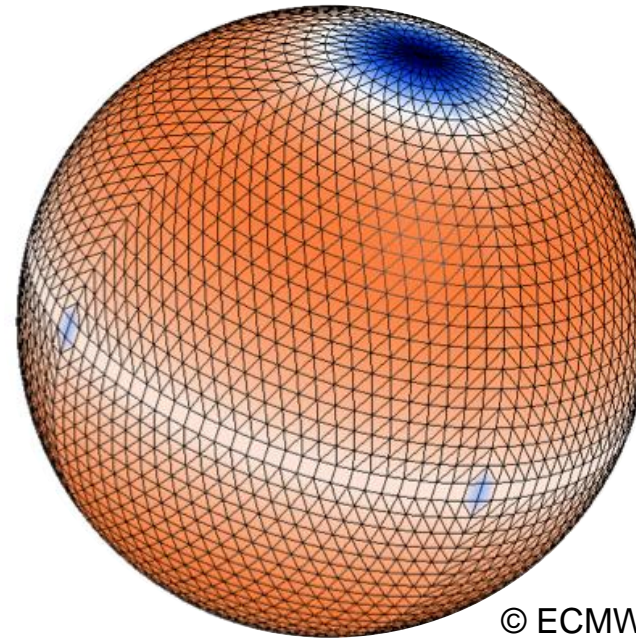
A hidro-termodinamikai egyenletrendszer

Mozgásegyenletek	$\frac{d\vec{v}}{dt} = -\frac{1}{\rho} \nabla p + \vec{g} - 2\vec{\Omega} \times \vec{v} + \vec{F} + \vec{S}$
Kontinuitási egyenlet	$\frac{d\rho}{dt} = -\rho \cdot \operatorname{div} \vec{v}$
Termodinamikai egyenlet	$\frac{dQ}{dt} = c_p \frac{dT}{dt} - \alpha \frac{dp}{dt}$
Nedvesség kontinuitási egyenlete	$\frac{dq}{dt} = -\frac{1}{\rho} M$
Állapotegyenlet	$p = \rho R T$

- Nem-lineáris parciális differenciálegyenlet-rendszer
- Csak numerikus megoldás
- Kezdeti és peremfeltételeket igényel

Numerikus megoldás

- Rácsot illesztünk az előrejelzési tartományra → rácspontok, felbontás, deriváltak közelítése
- A rácstávolságnál kisebb léptékű folyamatokat parametrizáljuk
- Az időtávot időlépésekre osztjuk
- Az egyenleteket számítógép segítségével oldjuk meg

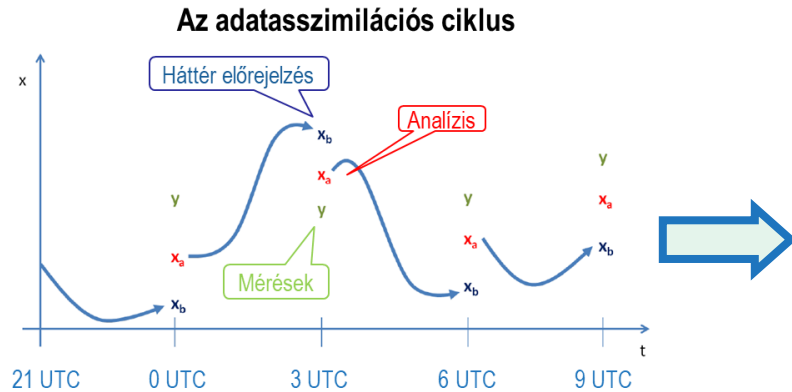

A számszerű előrejelzés lépései

ADATASSZIMILÁCIÓ

Kezdeti feltétel meghatározása:

mérési információk gyűjtése,
ellenőrzése, előállítása
modellrácson

MODELL-INTEGRÁLÁS

A hidro-termodinamikai
egyenletrendszer közelítő
megoldása

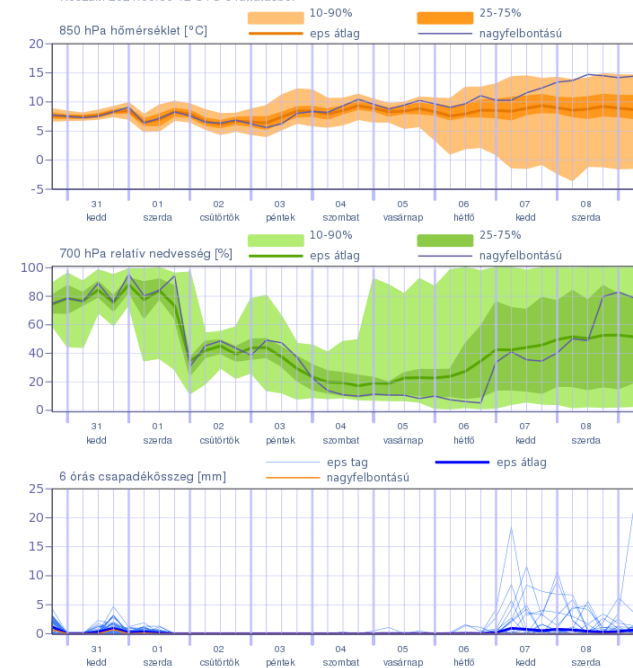

UTÓ-FELDOLGOZÁS

Megjelenítés, speciális
paraméterek származtatása

ECMWF valószínűségi előrejelzés: Budapest

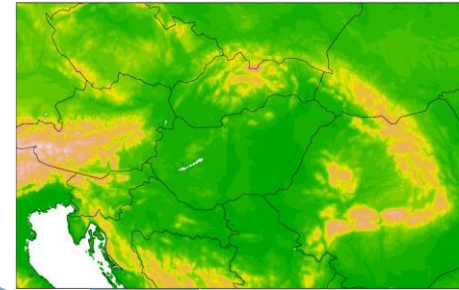
Készült: 2021.08.30 12 UTC-s futtatásból

Határfeltételek

- Globális és regionális (korlátos tartományú) előrejelző modellek
- Regionális előrejelzések az ALADIN és az AROME modellel
- A tartományon kívül zajló folyamatok figyelembevétele + egyenletrendszer matematikai megoldhatósága
- Az oldalsó határfeltételeket az Európai Középtávú Előrejelző Központ (ECMWF) előrejelzései biztosítják

Regionális modell

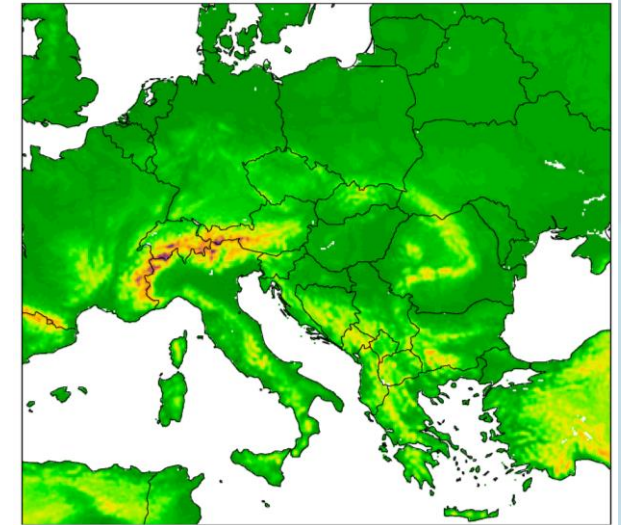
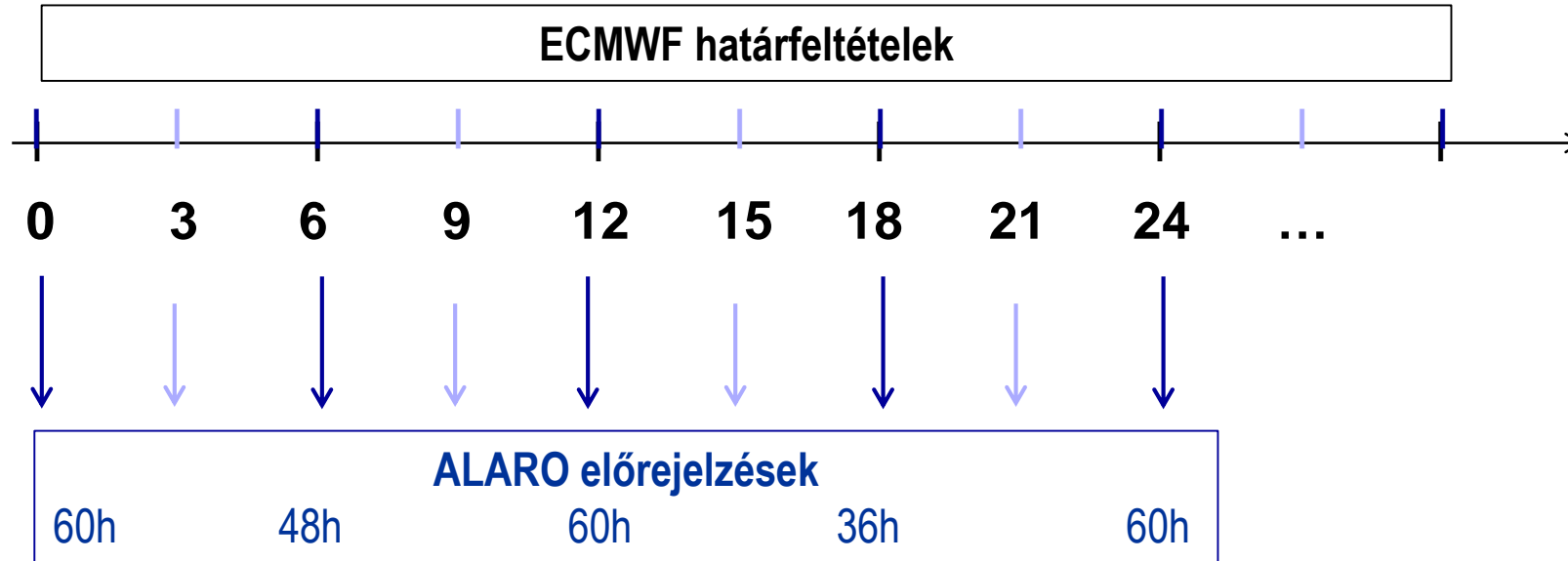

Operatív regionális modellfuttatások

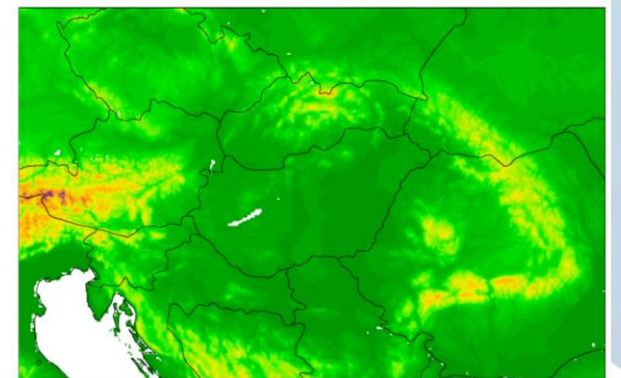
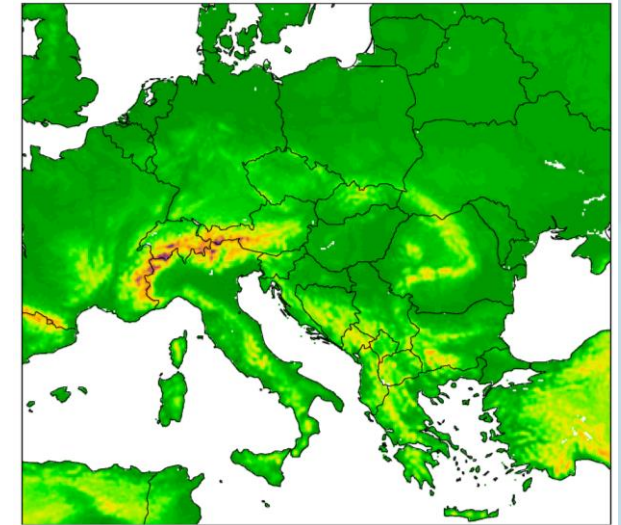
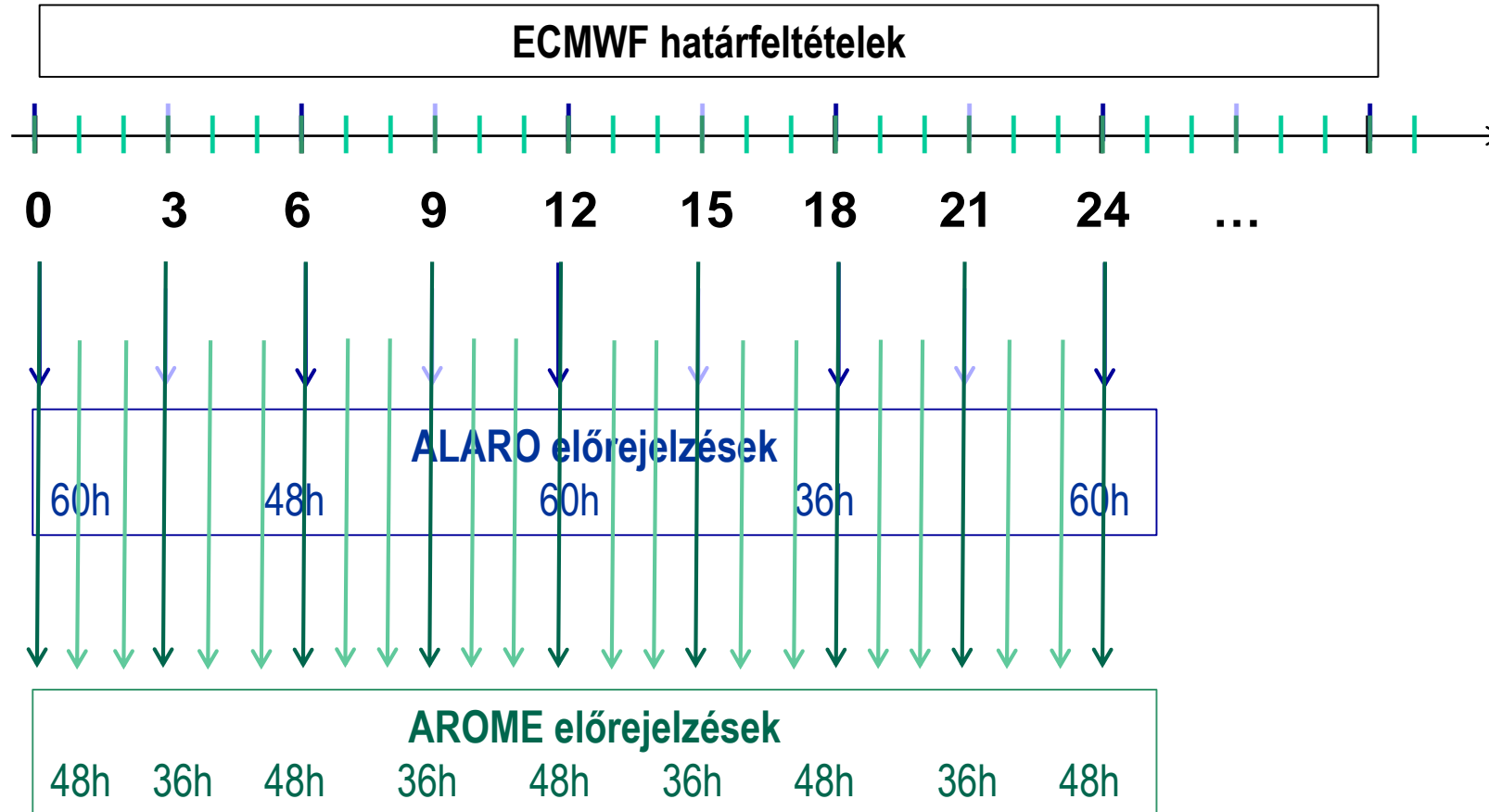
- ACCORD (ALADIN) és LACE konzorcium: 1991 óta, ALADIN, ALARO, AROME modellek fejlesztése konzorciumi keretek között, kutatási célú kiküldetések és kutatók fogadása, adatcsere
- ALADIN és AROME modellek helyi futtatása
- Fejlesztések az adatasszimiláció és az ensemble előrejelzések területén
- Modellfuttatások:
  - ALARO naponta 4-szer, 8 km, 49 szint
  - AROME naponta 8-szor, 2,5 km 60 szint
  - AROME-EPS 0 UTC-kor, 11 tag, 2,5 km
- Operatív monitoring rendszer
- A helyi modellfuttatás előnyei

Operatív modellfuttatások rendszere

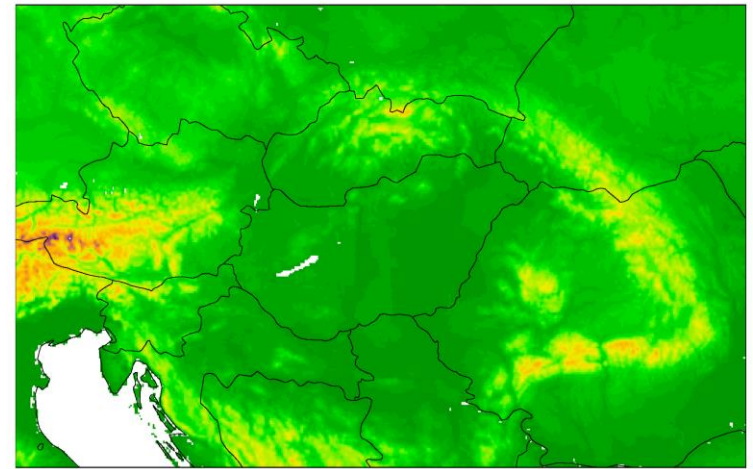

Operatív modellfuttatások rendszere

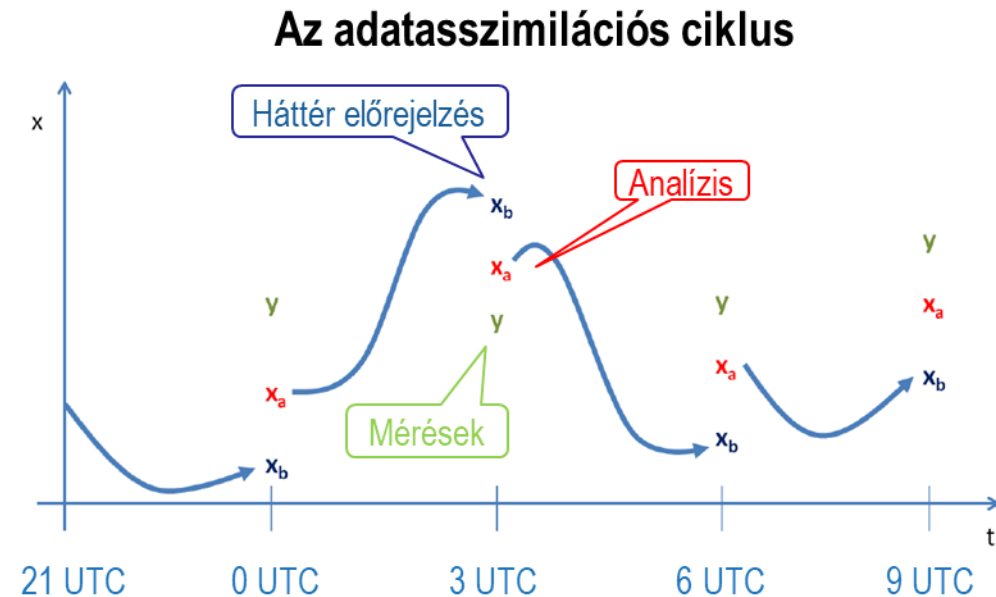
Az előrejelzések számításigénye (példa)

- Kárpát-medencei tartomány
- 2,5 km-es felbontás (500x320 pont)
- 60 függőleges szint
- Legalább 6 prognosztikai változó (hőmérséklet, nedvesség, zonális, meridionális és vertikális szélkomponensek, felszíni légnyomás)
- 1-perces időlépcső
- 48 órás előrejelzés (2880 lépés)

Lokális kezdeti feltétel előállítása

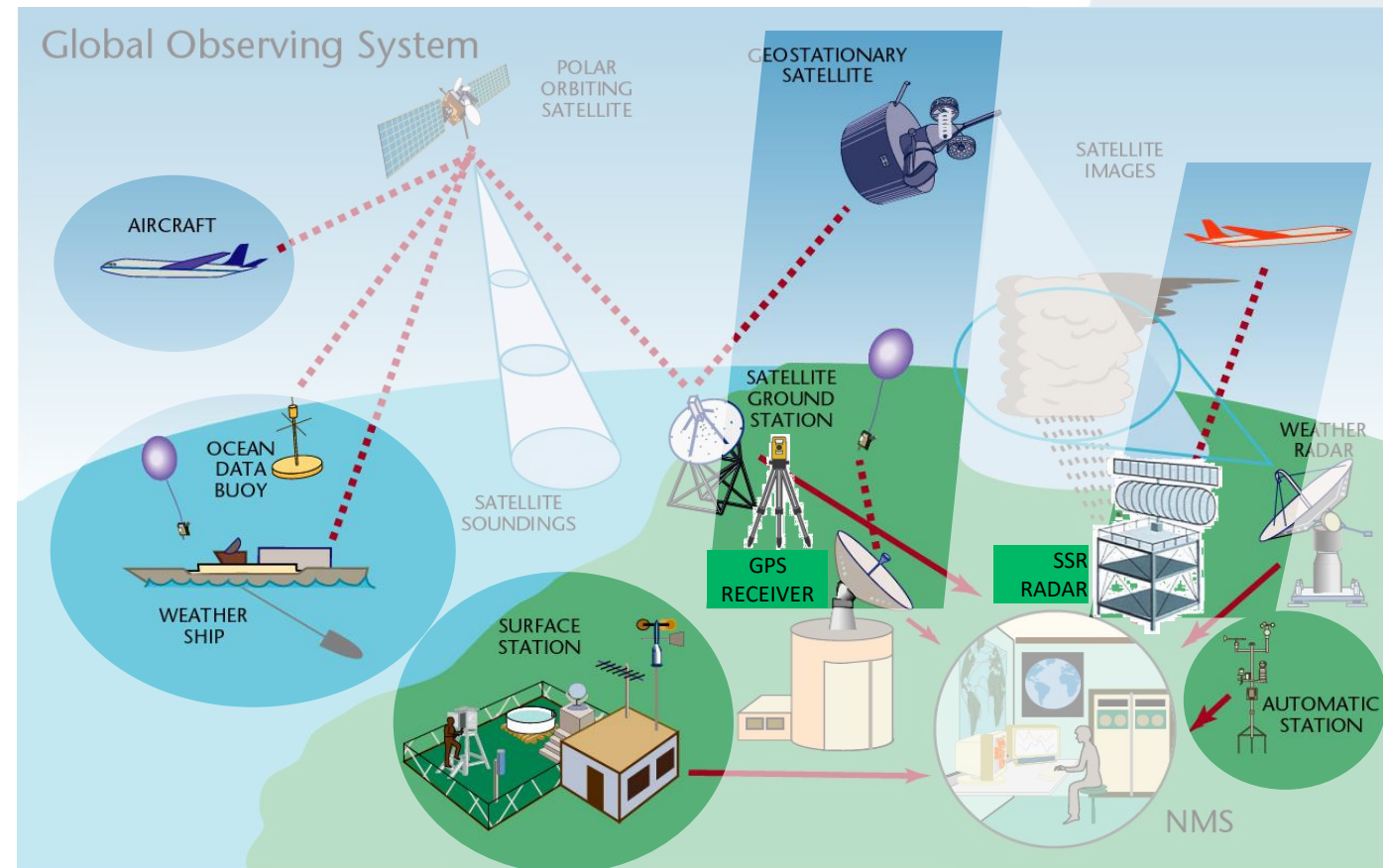
- Cél: a rendelkezésre álló információk felhasználásával a kezdeti állapot optimális becslése a modell rácshálózatán
- Felhasznált információk:
  - Mérések, megfigyelések
  - Néhány-órás előrejelzések (háttér)
  - A mérési és háttér hibák becslései
- Adatasszimilációs ciklus: az AROME esetében 3 óránként

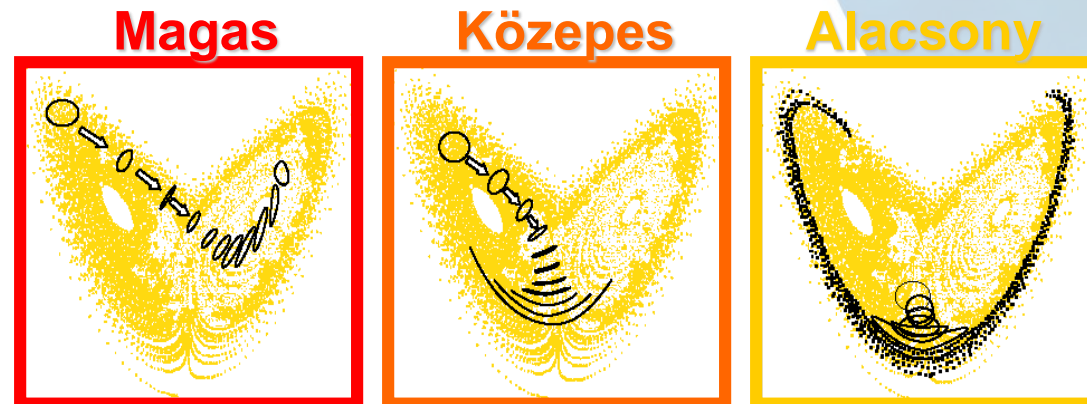
Felhasznált megfigyelések

- Globális telekommunikációs rendszerben (GTS) elérhető adatok, LACE tagországok megfigyelései, lokális adatok
- Felszíni állomások mérései: szél, hőmérséklet, nedvesség, nyomás
- Rádiószondák adatai: szél, hőmérséklet, nedvesség
- (AMDAR) repülőgépes mérések: szél, hőmérséklet, nedvesség
- (GNSS) GPS mérések: nedvesség (légszlopban integrált)
- (Mode-S) felszíni radarral gyűjtött repülőgépes adatok: szél, hőmérséklet

Ensemble előrejelzések

- Edward Lorenz (1972): „Okozhat-e egy brazíliai pillangó szárnycsapása tornádót Texasban?”
- A légkör bonyolult turbulens rendszer, nagyfokú érzékenységet mutat a kiindulási állapotára (akárcsak a kaotikus rendszerek)
- Lorenz egy egyszerűsített modellel igazolta, hogy egy meteorológiai folyamat előrejelezhetősége nagyban függ annak kiindulási feltételeitől
- Egy előrejelzés csak akkor teljes, ha hozzá tudunk rendelni megbízhatósági mutatókat (a beválás valószínűségét)

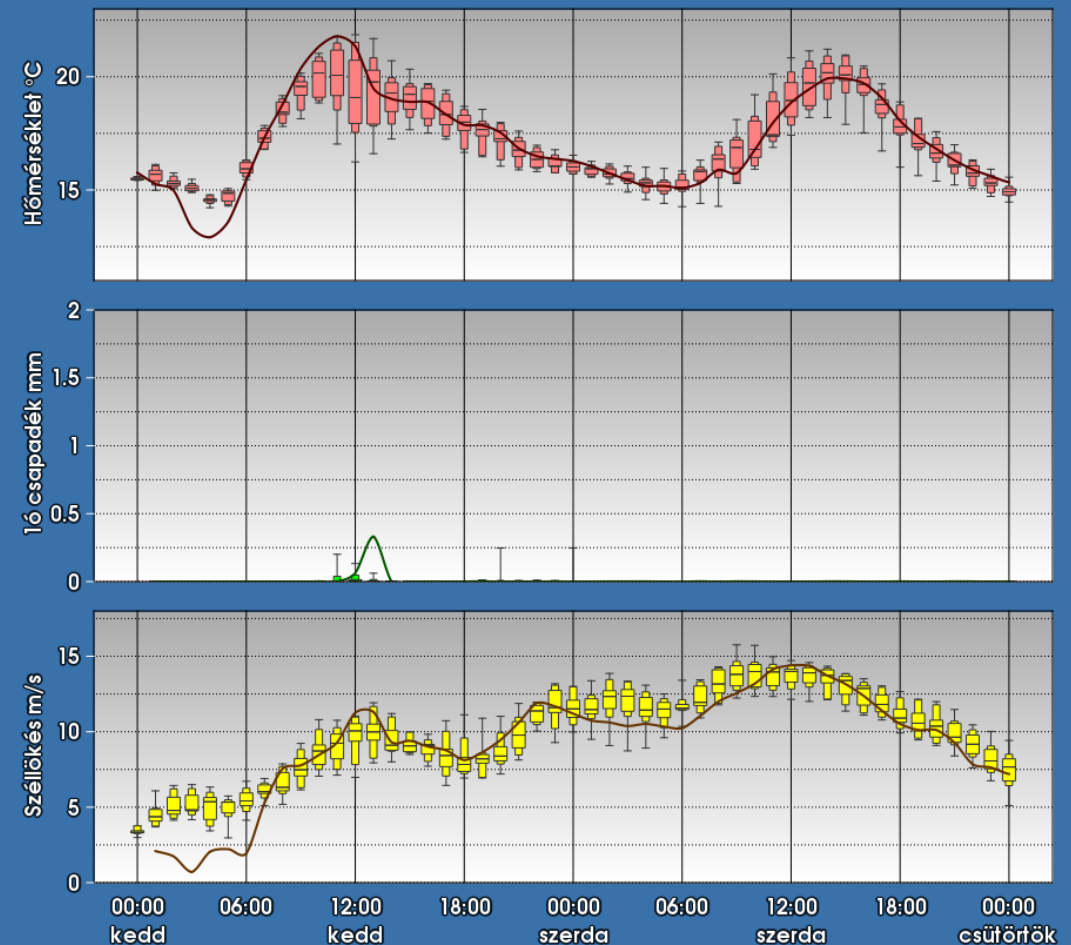

A bizonytalanság forrása és számszerűsítése

- Kezdeti feltételek bizonytalansága, modellbizonytalanság, határfeltételek bizonytalansága, légkör kaotikus jellege
- Perturbáció, modellhiba reprezentáció
- Egy helyett több előrejelzés: ensemble előrejelzés + valószínűségi információ
- Megjelenítés pl. fáklya diagrammal, meteogrammal, valószínűségi térképpel
- 11-tagú AROME-EPS

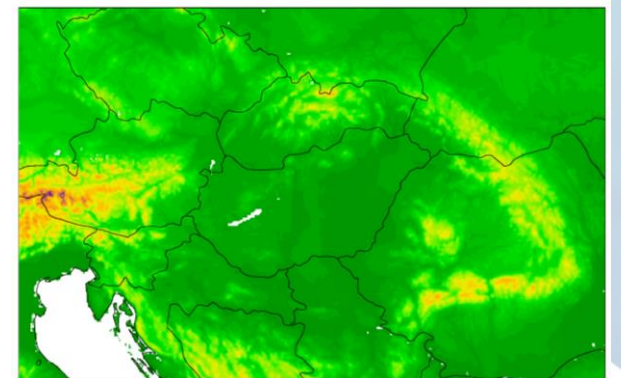
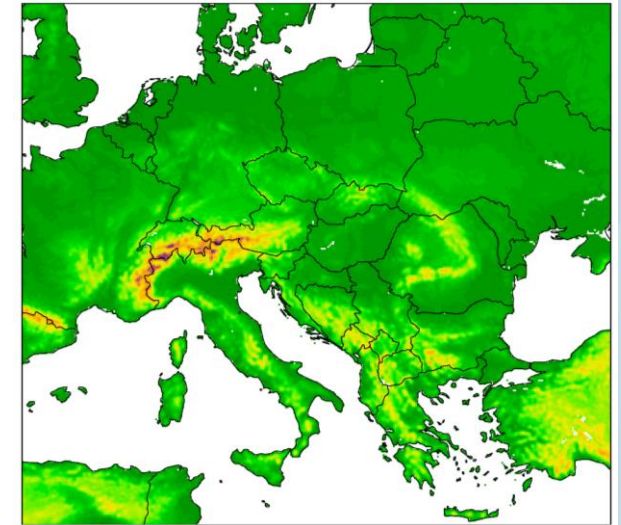
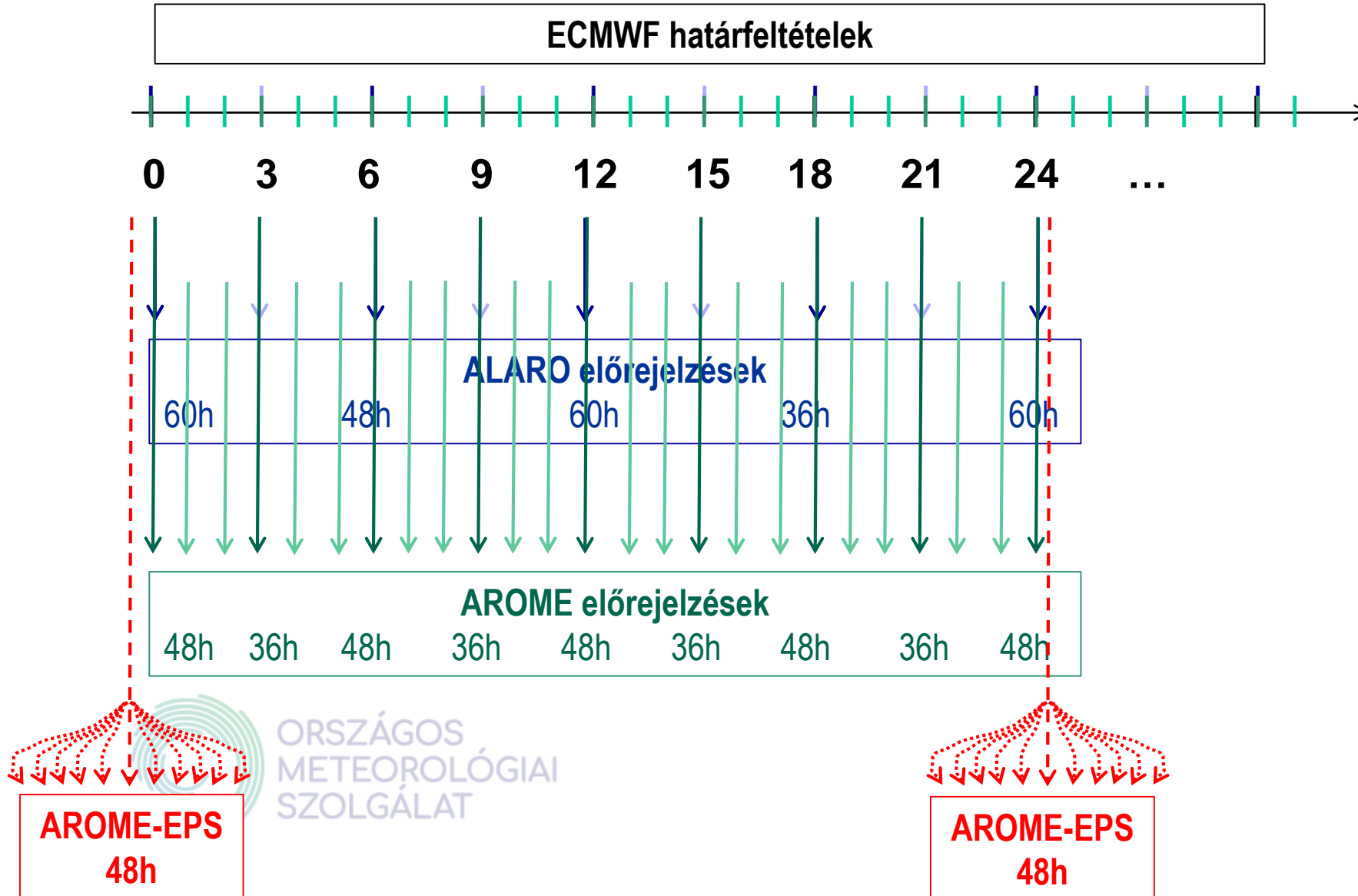

AROME-EPS Budapest 2021. augusztus 31. 00:00 - szeptember 2. 00:00

0-100% 10-90% 25-75% 50% Det.

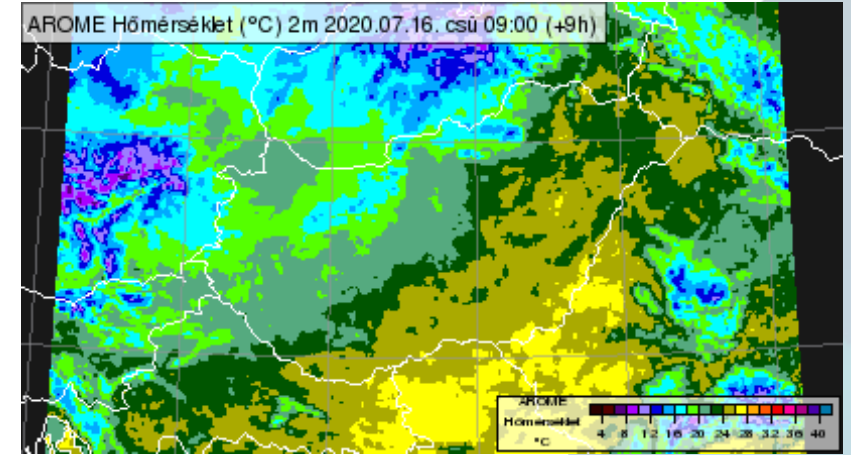
Operatív modellfuttatások rendszere

Megjelenítés és verifikáció

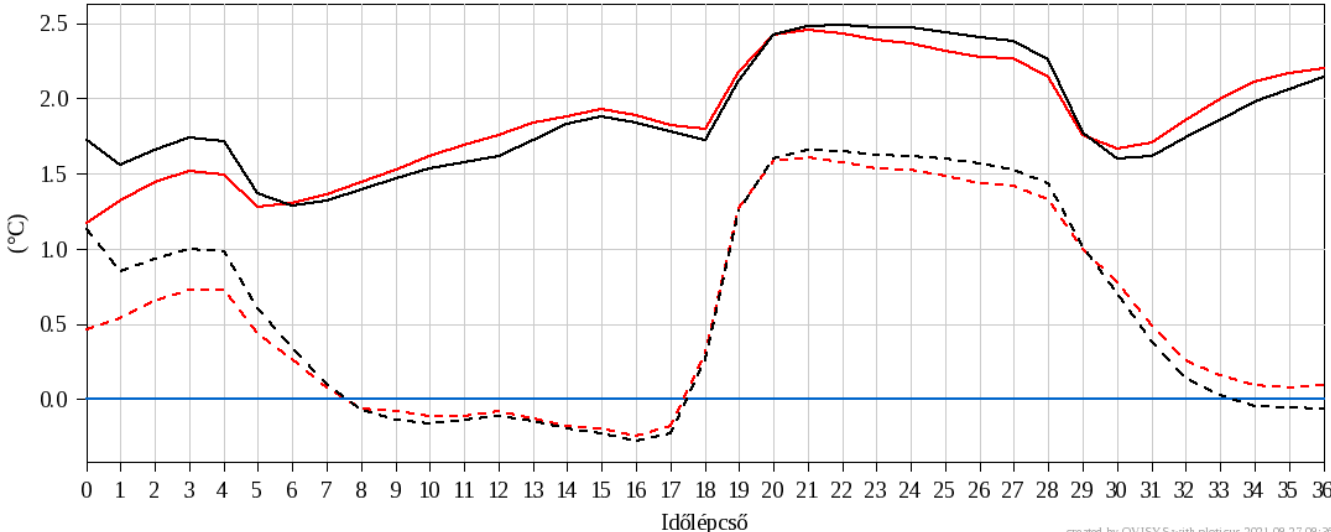
- Az előrejelzések eredményei és a mérések sokféle formátumban, rácshálózaton, vertikális felbontásban, időbeli részletességgel állnak rendelkezésre
- Az előrejelzések megjelenítésénél fontos szempont a hatékonyság, az interaktivitás, az összehasonlíthatóság
→ HAWK

Jelmagyarázat (Modell/Mérőszám)

- AROME_DA43_1h/RMSE
- - - AROME_DA43_1h/BIAS
- AROME_OPER/RMSE
- - - AROME_OPER/BIAS

Időszak: 2020-07-01 - 2020-07-22
Terület: AROME_max_400m_2021
Változó: Hőmérséklet (2m)
Futtatás: 00 órás

- Verifikáció: az előrejelzések összevetése megfigyelésekkel és mérésekkel
- Fontos a mérések megbízhatósága, rendszeressége
- Objektív és szubjektív verifikáció

TARTALOM

1. Számszerű modellezés
2. Aktuális fejlesztések
3. Modellezési Osztály

Aktuális fejlesztések

- Új megfigyelések bevonása az adatasszimilációba: Mode-S, AMV, radar
- Adatasszimiláció gyakoriságának növelése: 3 óra → 1 óra
- Térbeli felbontás növelése: 2,5 km + 60 szint → 1,3 km + 90 szint
- Adatasszimilációs módszer fejlesztése: Kálmán-filter a felszíni asszimilációban
- Adatasszimiláció az ensemble előrejelzésekben: ensemble adatasszimiláció
- Nyers szél- és sugárzás-előrejelzések utó-feldolgozása mérési adatokkal és gépi tanulási módszerekkel

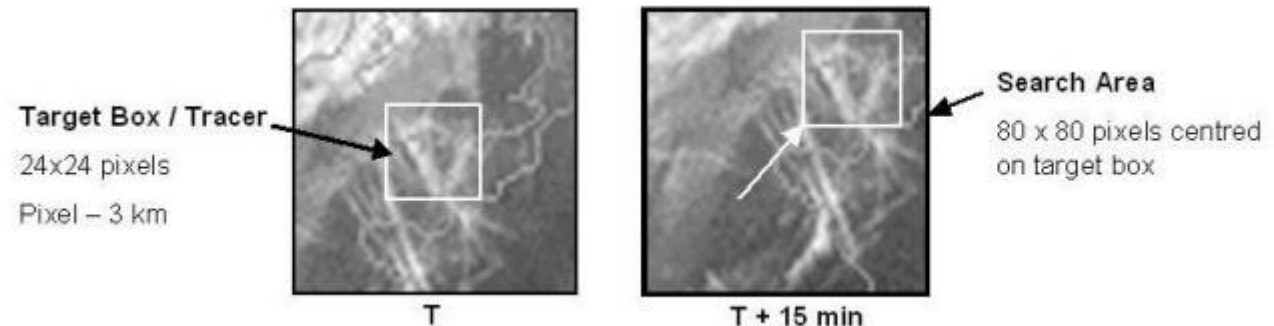
Új megfigyelési típusok bevonása

Eszköz	Paraméter	Szint
SYNOP SHIP METAR	hőmérséklet, harmatpont, szél	felszín, 2 m, 10 m, 25 m
Bóják	hőmérséklet, légnomás, szél	2 m
Rádiószondák TEMPSHIP Ejtőszondák	hőmérséklet, légnomás, szél, nedvesség	profil
Profilerek	szél	profil
Repülőgépek	hőmérséklet, légnomás, szél, nedvesség	profil, repülési szint

- A konvencionális mérések információt adnak:
  - A felszín közelében
  - Egy adott magassági szinten
  - A légoszlopról egy adott pontban
- A részletes magaslégköri információkhoz szükséges a távérzékelési mérések bevonása

Műholdas széladatok asszimilációja

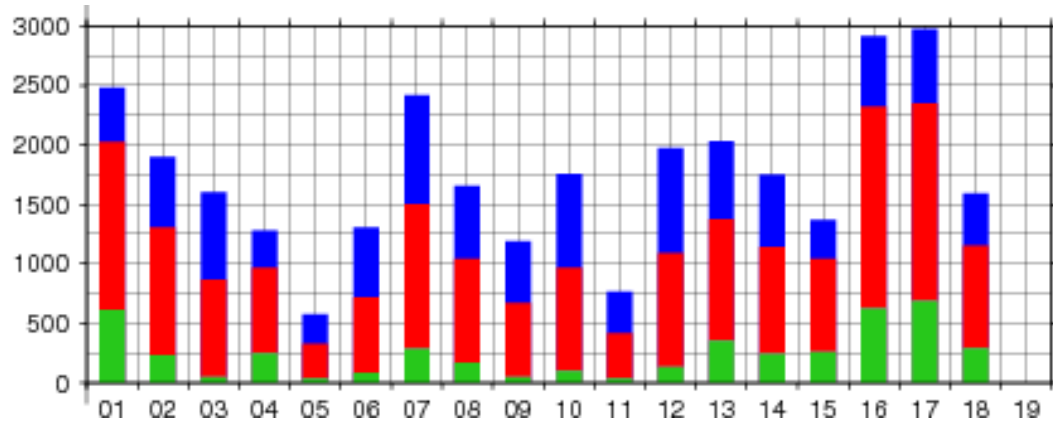
- Meteosat SEVIRI műholdképeiből szélvektor számítása a felhőzet és egyéb követhető légköri alakzatok mozgásából: légköri elmozdulás vektorok (AMV)
- 5 csatorna: VIS0.8, IR10.8, WV6.2, WV7.3, HRVIS
- Minőség-ellenőrzés: időbeli, térbeli, előrejelzési konzisztencia, vízgőz és infravörös képek közötti korreláció → minőség index ($0 \leq QI \leq 1$)
- Kísérletek nyári és téli időszakokra, itt: **2019. december 1–18.**
(többnyire anticiklonális, néhány frontális csapadék epizóddal)

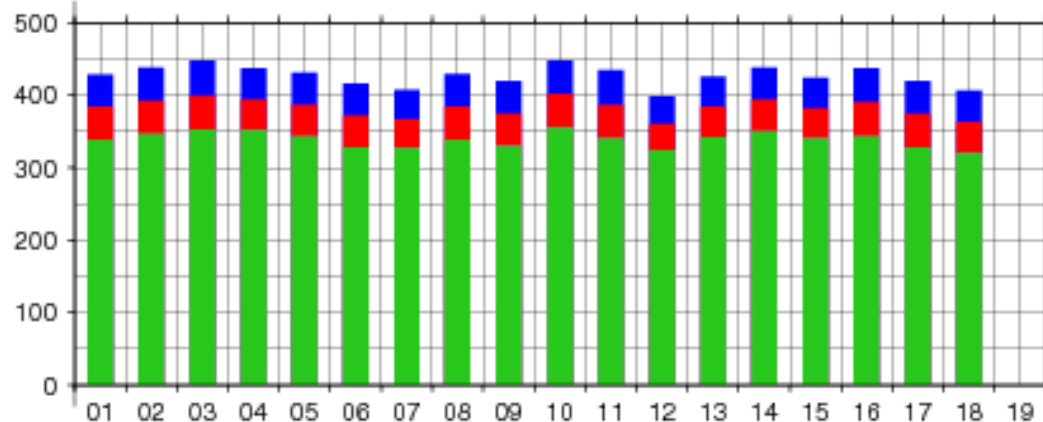
AMV adatok asszimilációja

A kiszűrt, elvetett és a felhasznált széladatok száma az AROME/HU modelltartományon

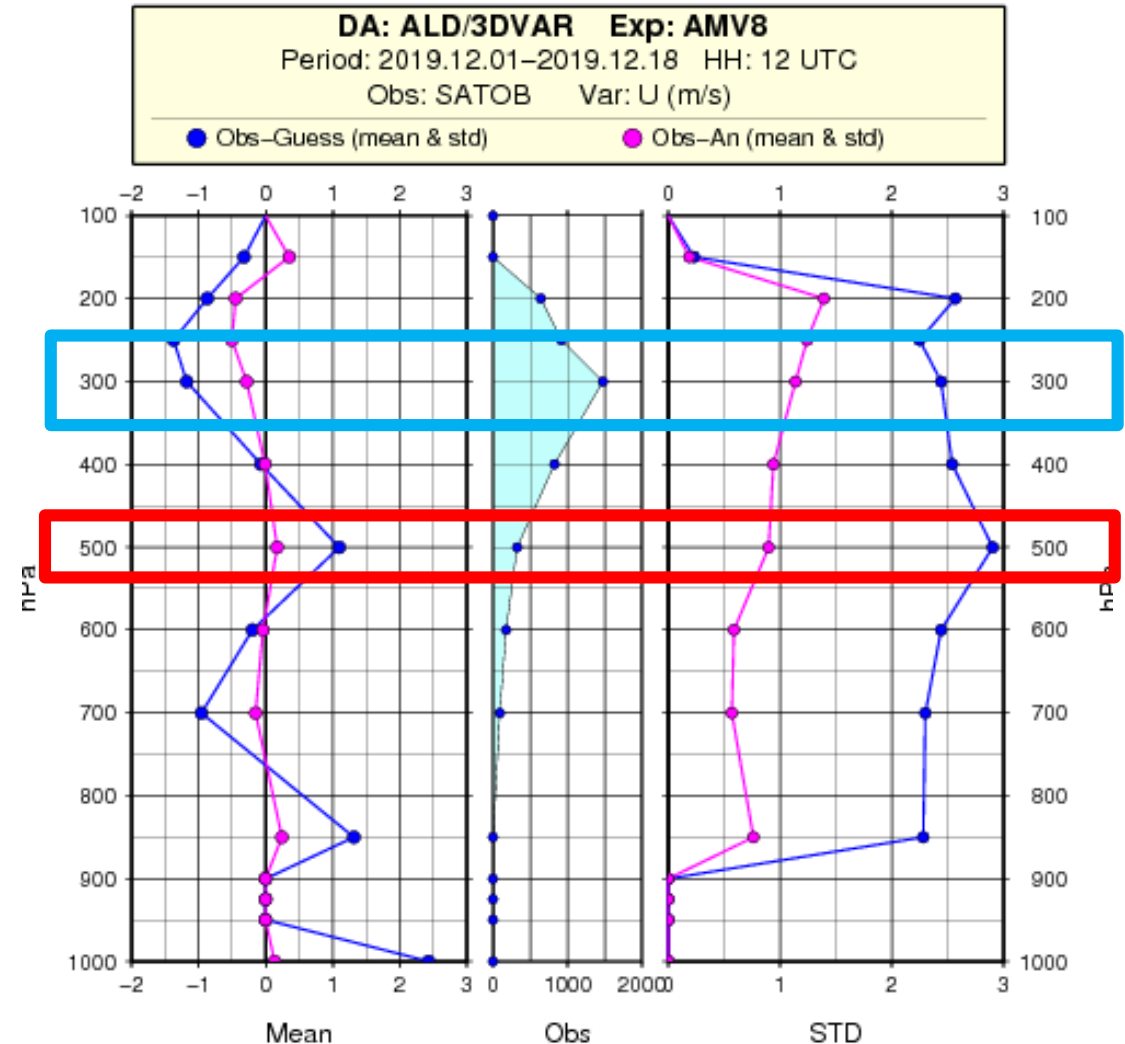
AMV adatokból

SYNOP adatokból

A felhasznált AMV adatok vertikális eloszlása

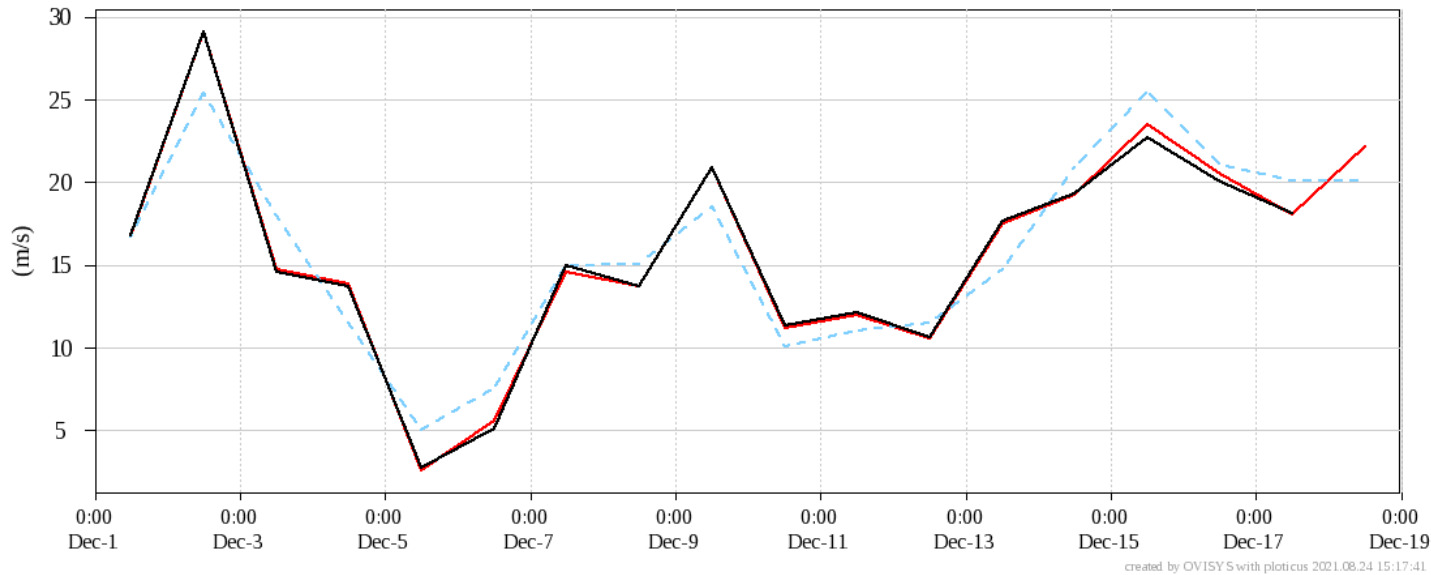

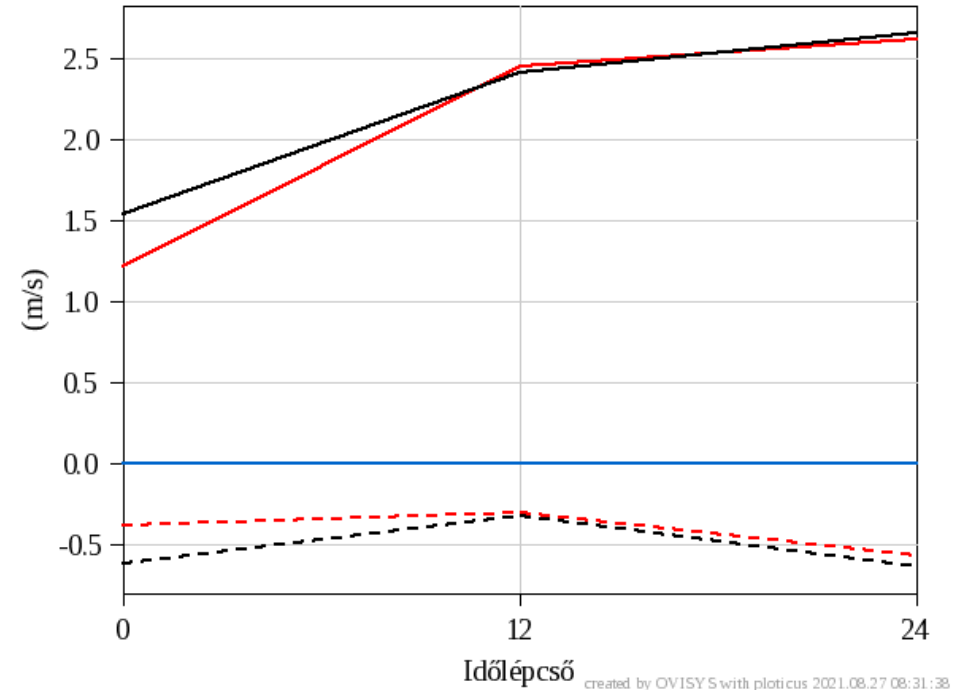
AMV adatok asszimilációja

500 hPa-os szélesség 12 UTC-kor

AMV adatokkal és anélkül készült kezdeti feltétel, TEMP megfigyelések

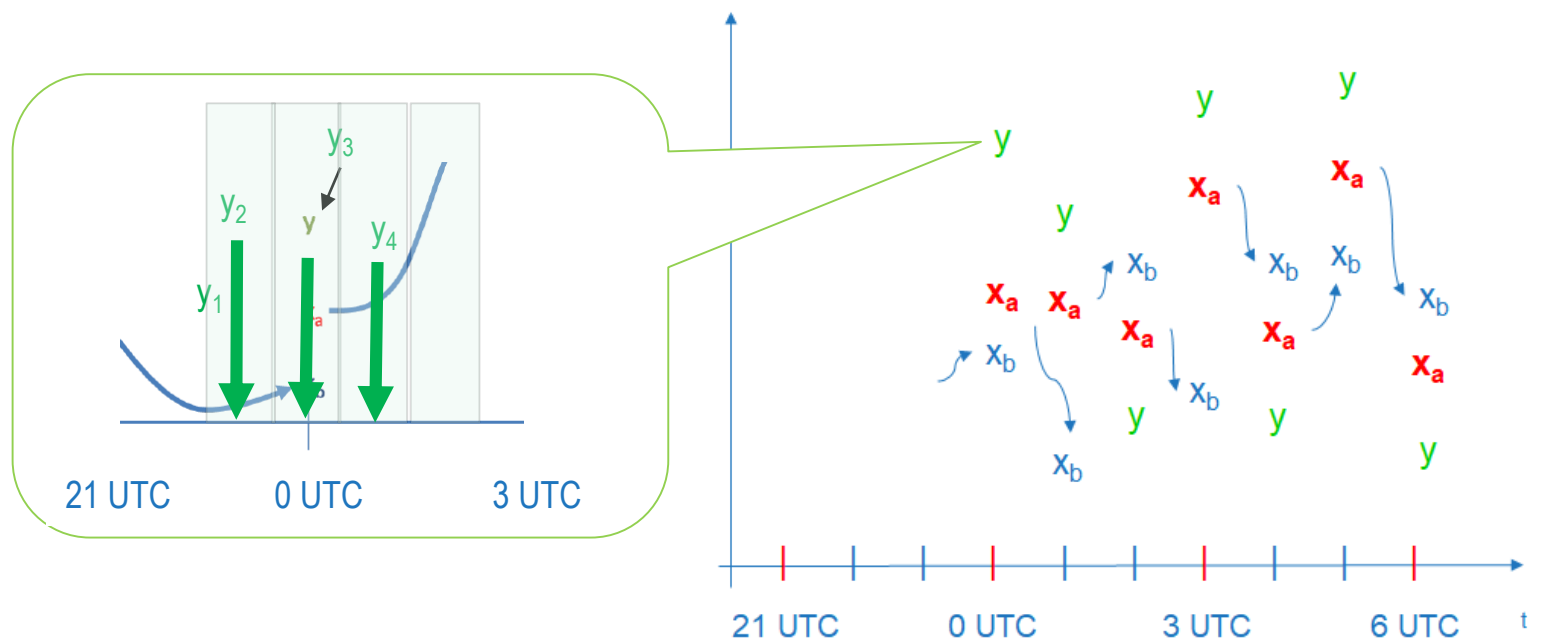
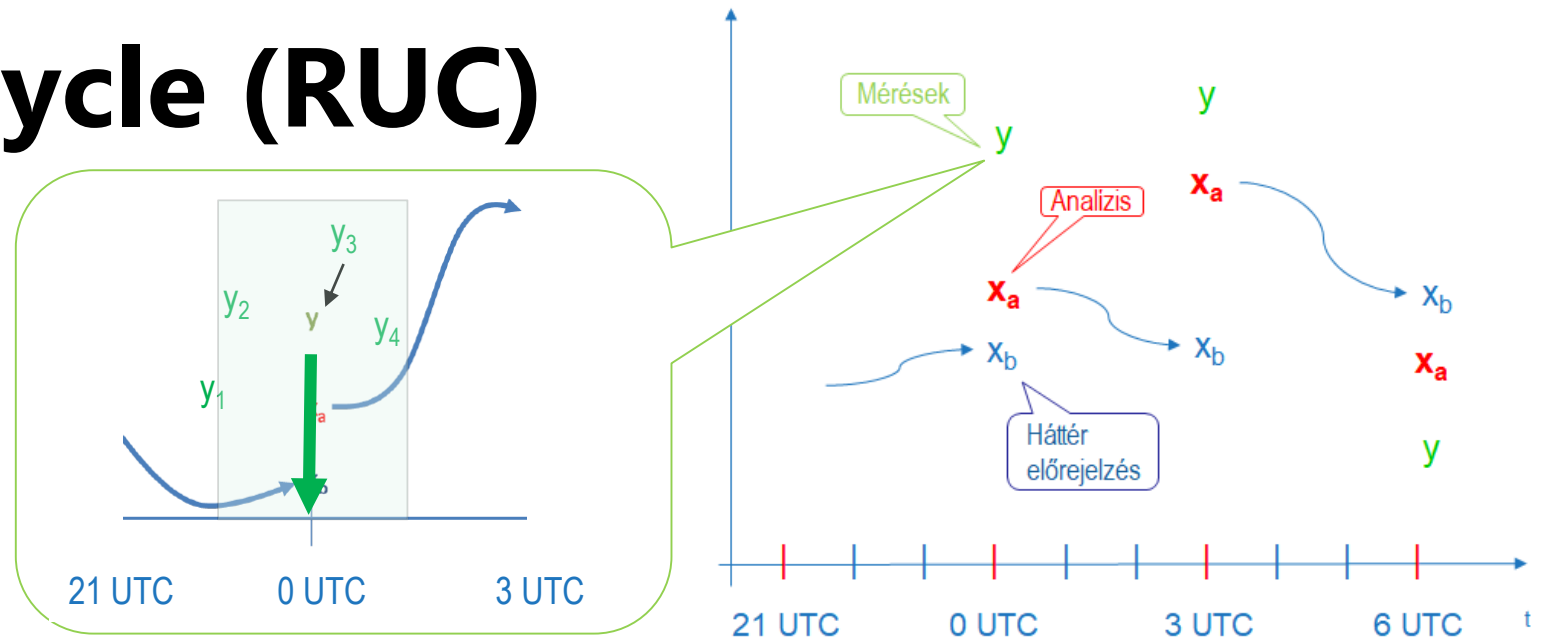
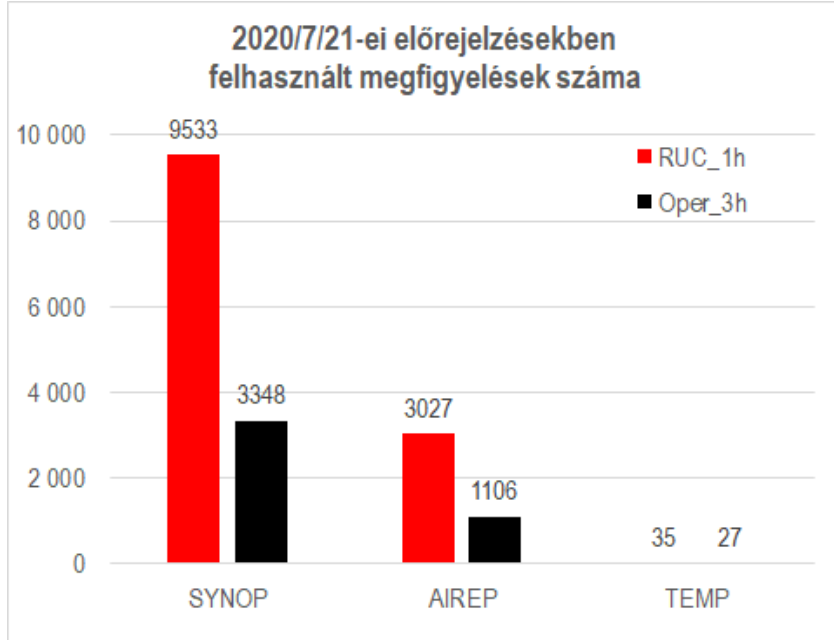
500 hPa-os szélesség RMSE (--) és bias (- -) AMV adatokkal és anélkül készült előrejelzés

- A kiindulási feltétel (analízis) kismértékben javul → az előrejelzés is pontosabb lesz

Rapid Update Cycle (RUC)

- Óránkénti adatasszimiláció
- Több megfigyelést tudunk felhasználni
- Hozzáadott érték: gyakori, megbízható mérések

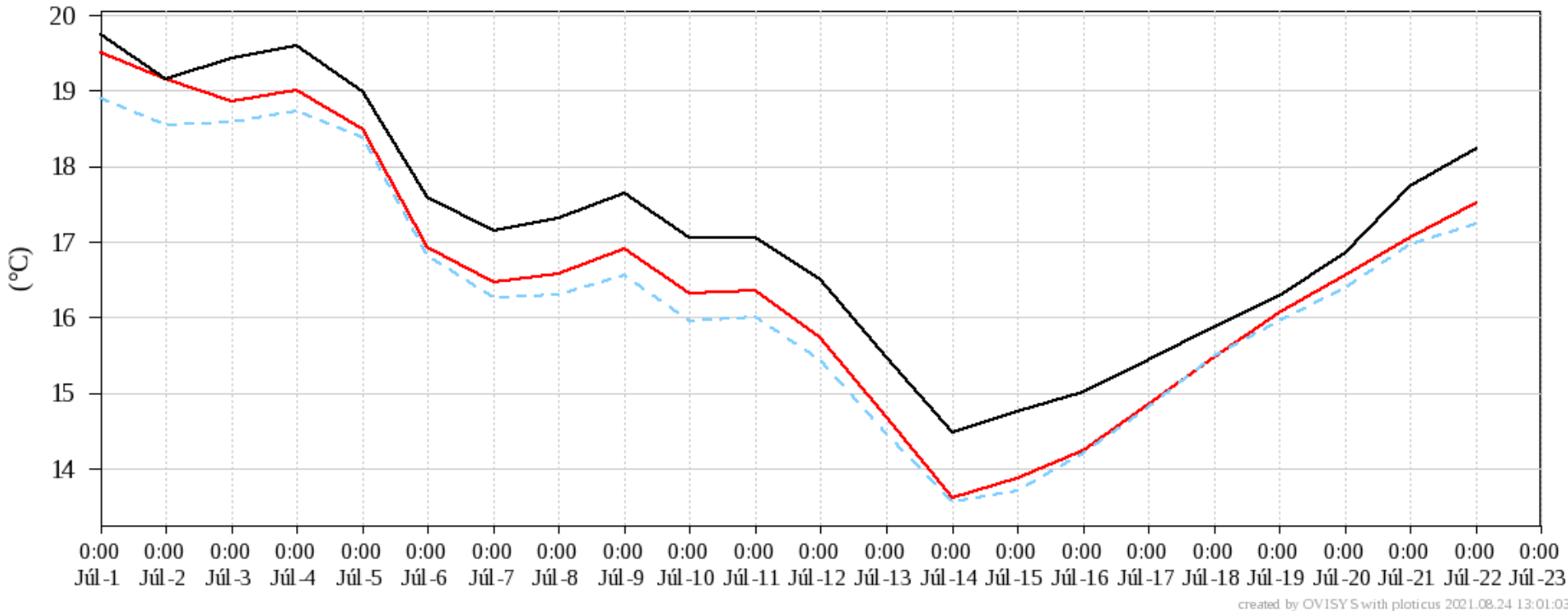

Rapid Update Cycle (RUC)

2-méteres hőmérséklet 0 UTC-kor

Óránkénti és 3-óránkénti asszimilációval készült kezdeti feltételek és megfigyelések

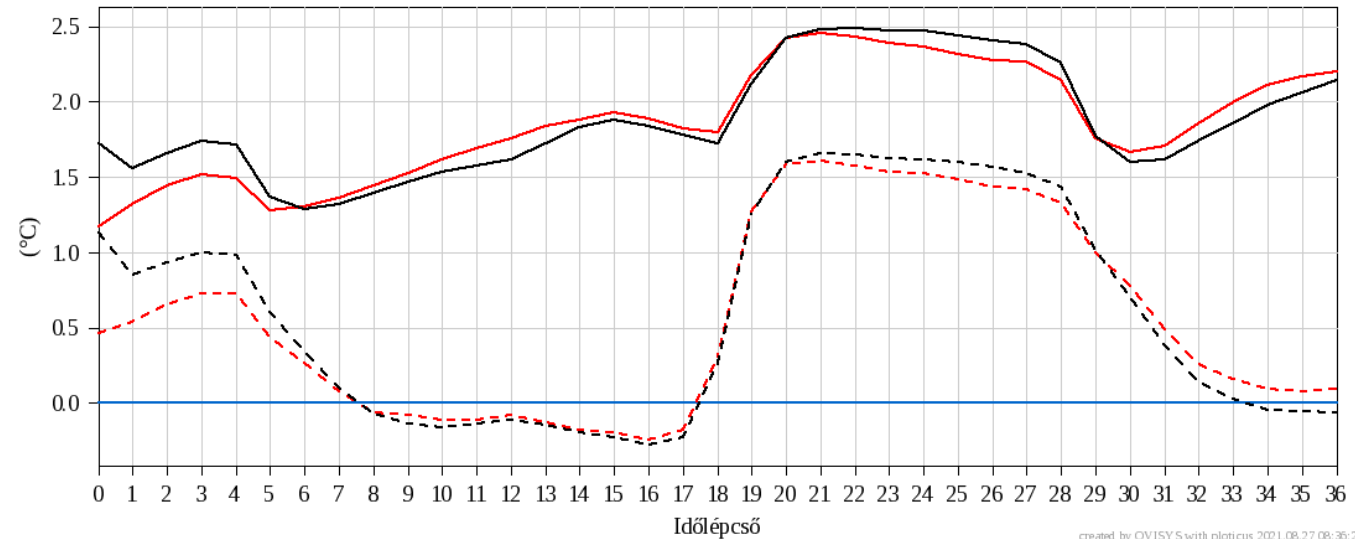
- Kísérletek: **2020. július 1–22.**
(fronthoz kapcsolódó csapadékesemények)

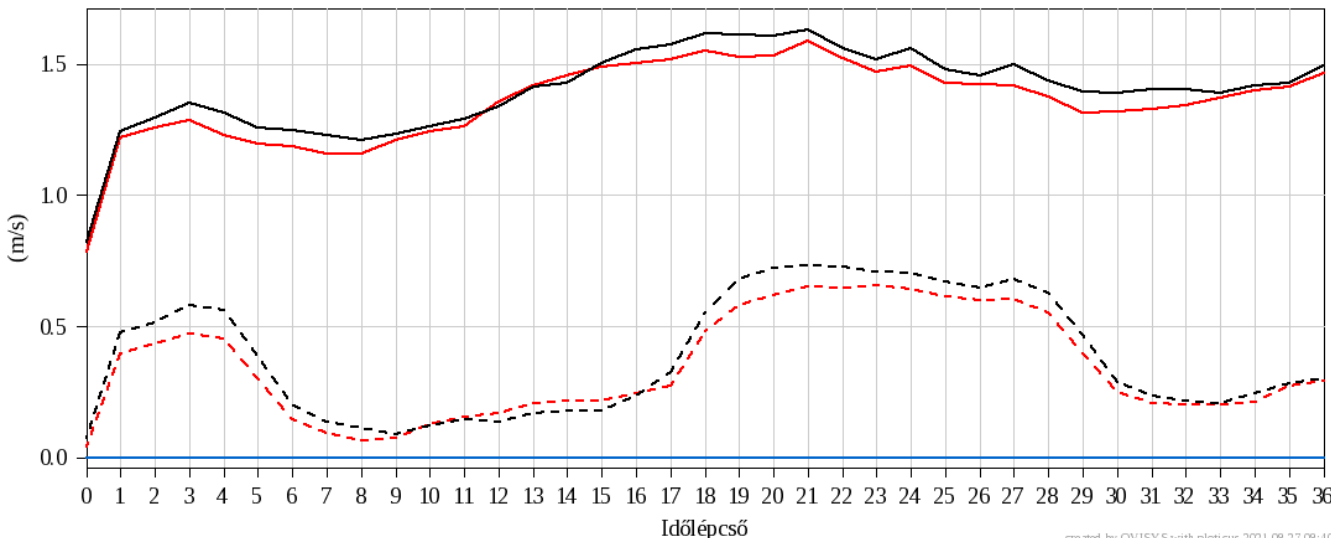
- A kezdeti feltétel pontosabb lesz

Rapid Update Cycle (RUC)

2-méteres hőmérséklet RMSE (--) és bias (- -)
Óránkénti és 3-óránkénti asszimilációval készült előrejelzés

10-méteres szélesség RMSE (--) és bias (- -)
Óránkénti és 3-óránkénti asszimilációval készült előrejelzés

- Az első néhány órában javul az előrejelzés
- Később is van hatása
- Hibák napi menete

Rapid Update Cycle (RUC)

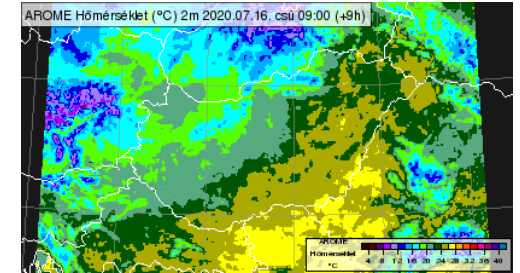
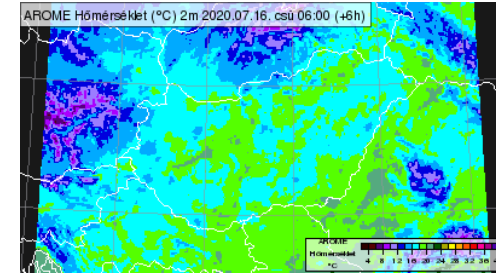
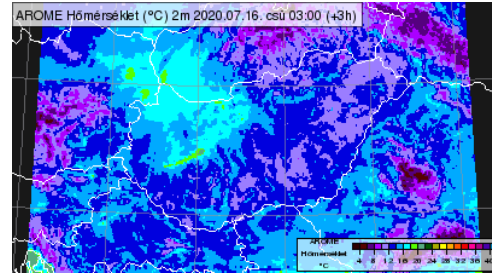
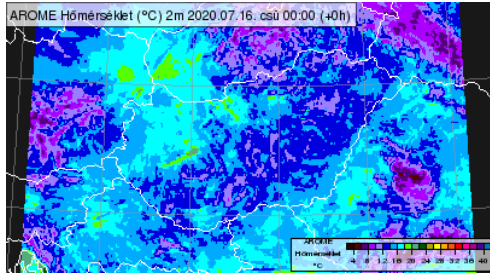
2020. július 16. 0 UTC

3 UTC

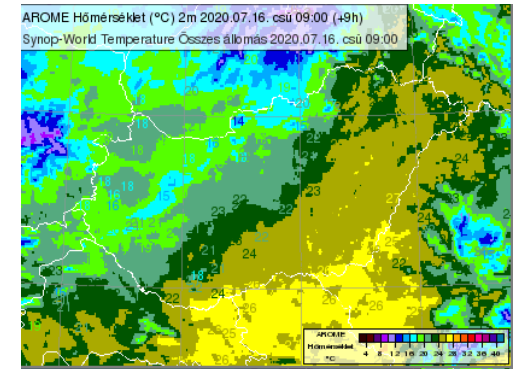
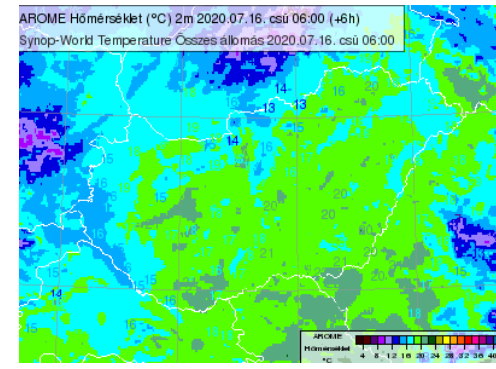
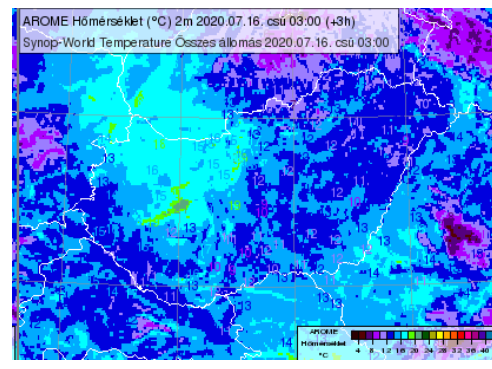
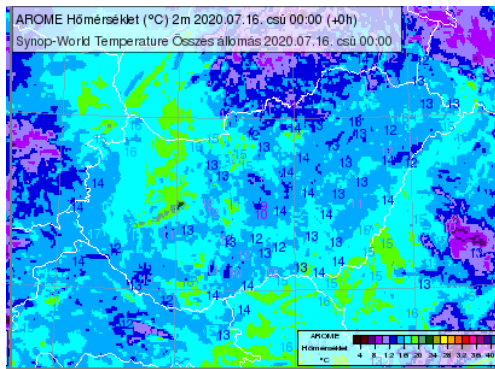
6 UTC

9 UTC

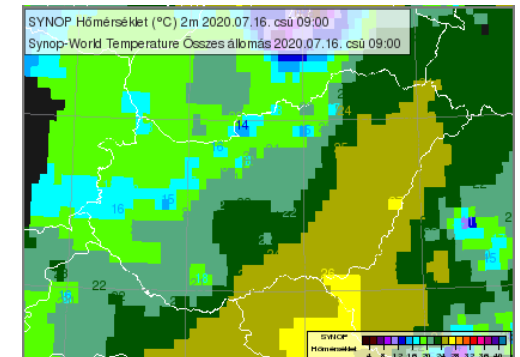
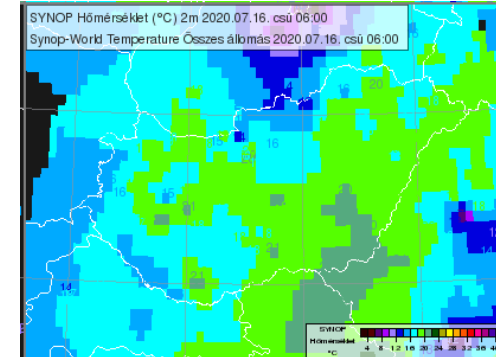
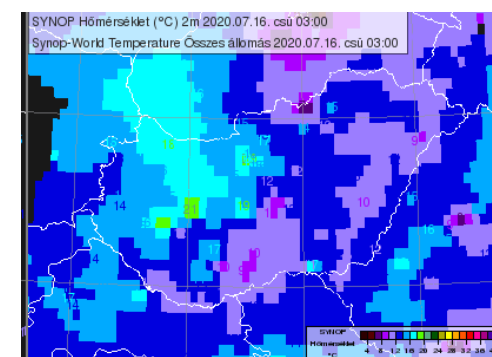
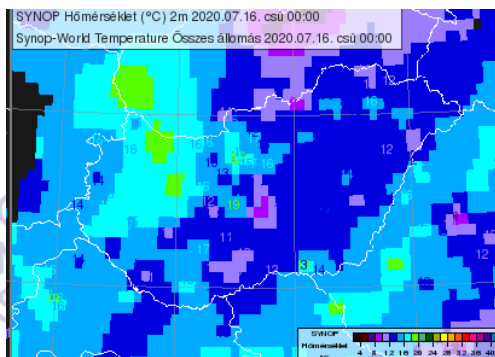
Óránkénti
asszimiláció

3-óránkénti
asszimiláció

SYNOP mérések

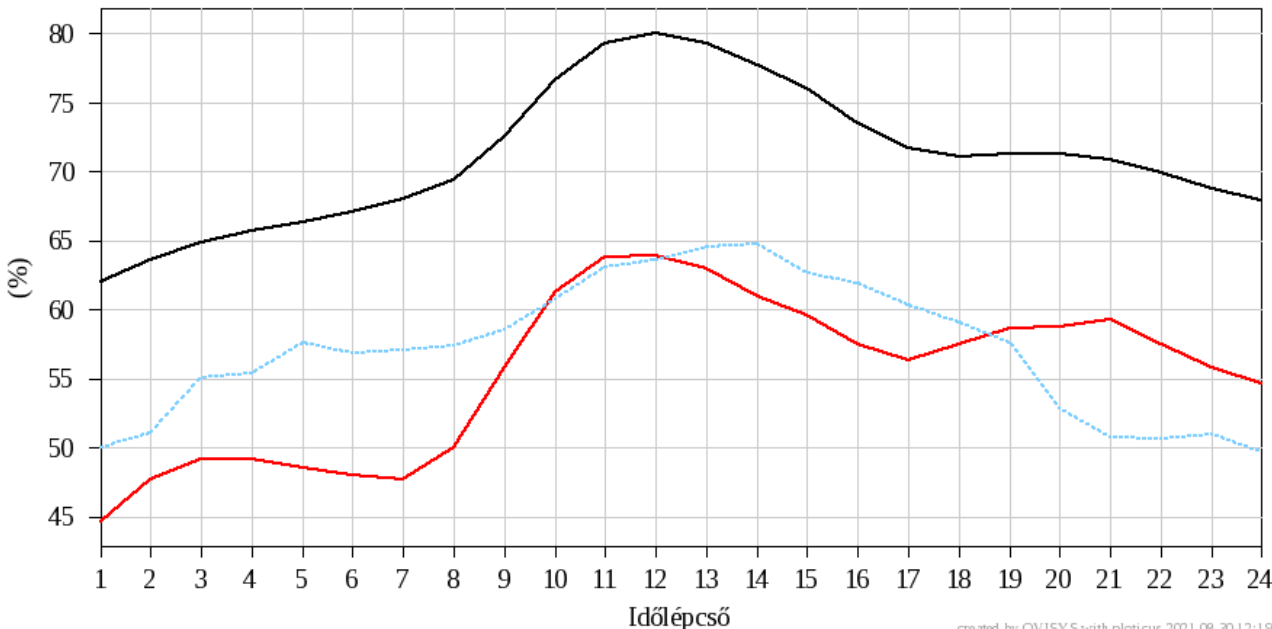

Felbontás növelése

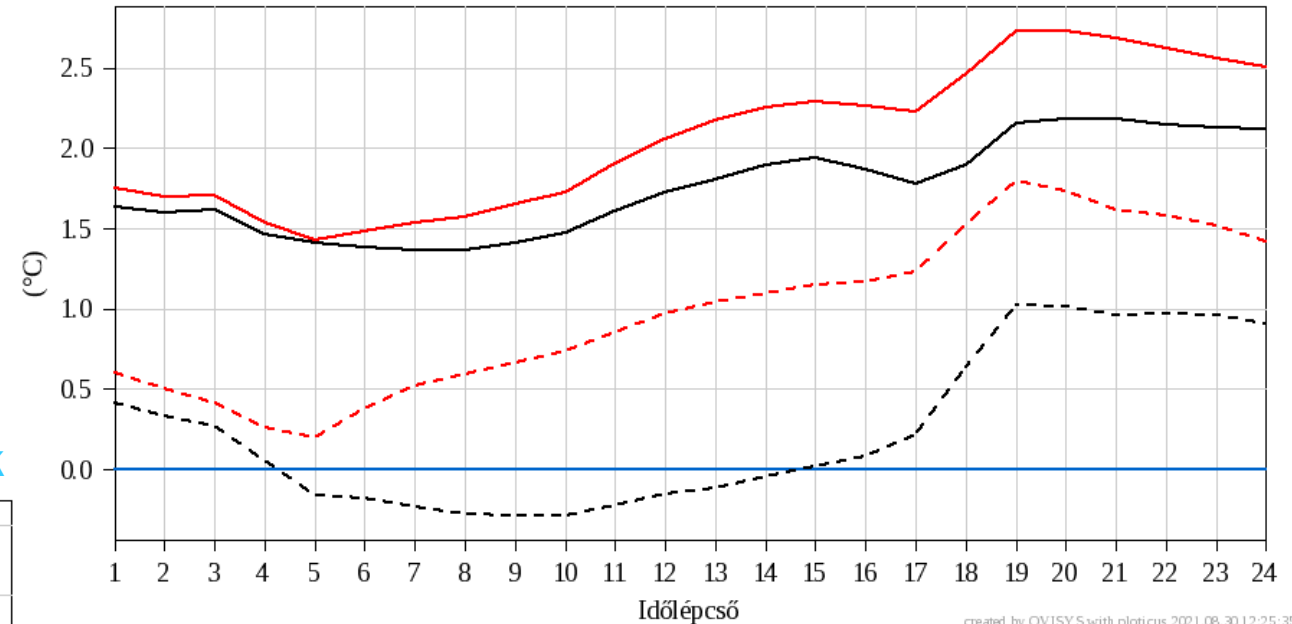
- Kísérletek: **2021. május 12 – június 13.**
(átlagosnál hűvösebb, csapadékos időjárás)
- Felbontáshoz igazított beállítások + új parametrizációk (felhőzet)

Felhőzet

1,3 és 2,5 km-es felbontással készült előrejelzés és megfigyelések

2-méteres hőmérséklet RMSE (--) és bias (--)
1,3 és 2,5 km-es felbontással készült előrejelzés

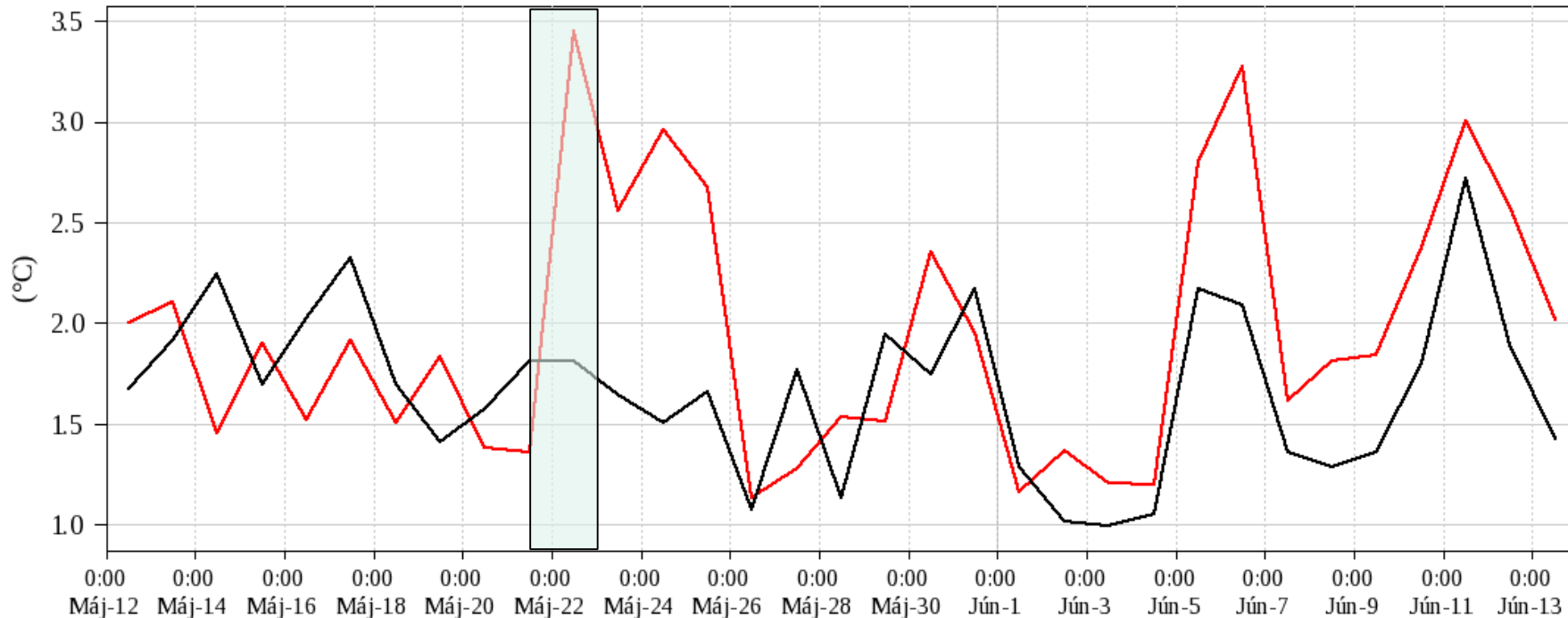

- Gyengébb hőmérséklet előrejelzés
- Szisztematikusan kevesebb felhőzet

Felbontás növelése

- Egyes időpontokban kiugró eltérés a két előrejelzés között

12-órás 2-méteres hőmérséklet előrejelzések négyzetes hibája (12 UTC-kor)
1,3 és 2,5 km-es felbontással készült előrejelzések

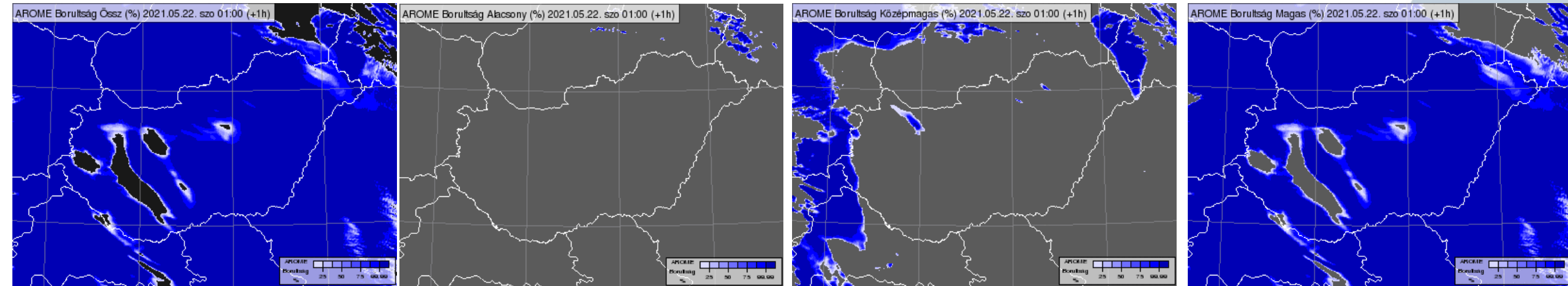

created by OVISYS with ploticus 2021.08.30 11:11:40

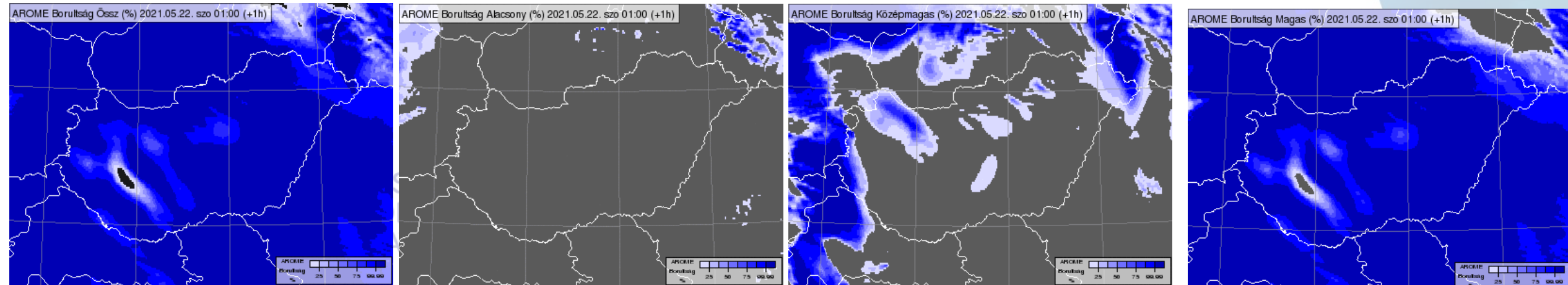
Felbontás növelése

- Az új kísérletben a felhőzeti mező diszkrét (kevésbé folytonos)

Felhőzet előrejelzés – 1,3 km-es felbontás

Felhőzet előrejelzés – 2,5 km-es felbontás

Teljes

Alacsonyszintű

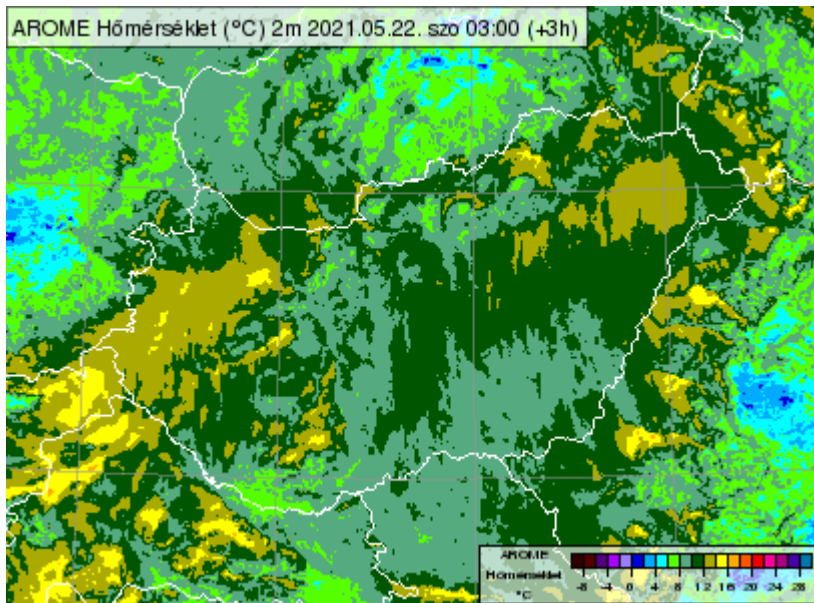
Középszintű

Magasszintű

Szintai Balázs munkája

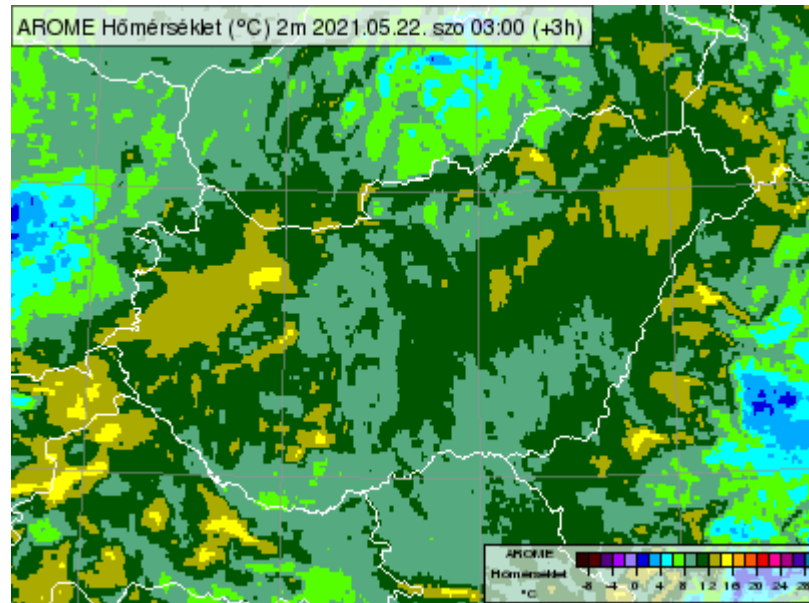
Felbontás növelése

1,3 km-es felbontás

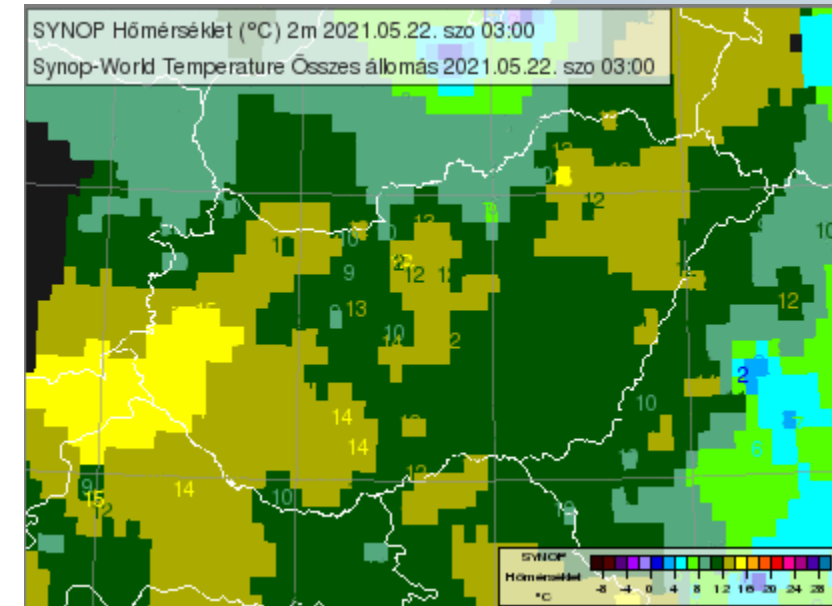

2-méteres hőmérséklet

2,5 km-es felbontás

SYNOP mérések

- A kevésbé kiterjedt felhőzet miatt melegebb hőmérséklet

Felbontás növelése

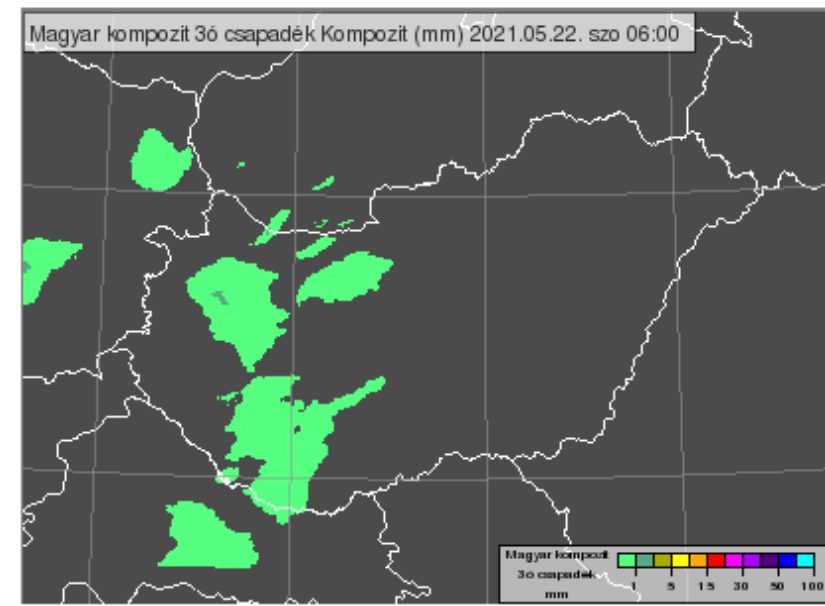
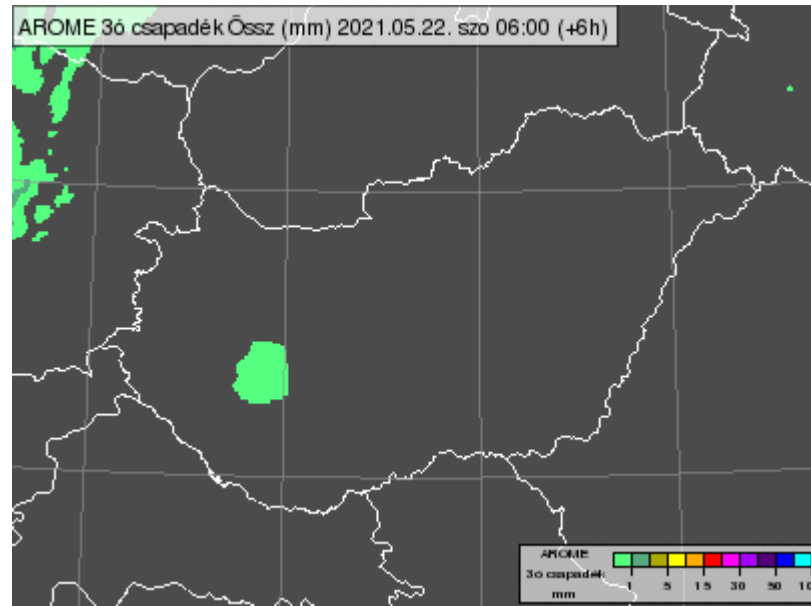
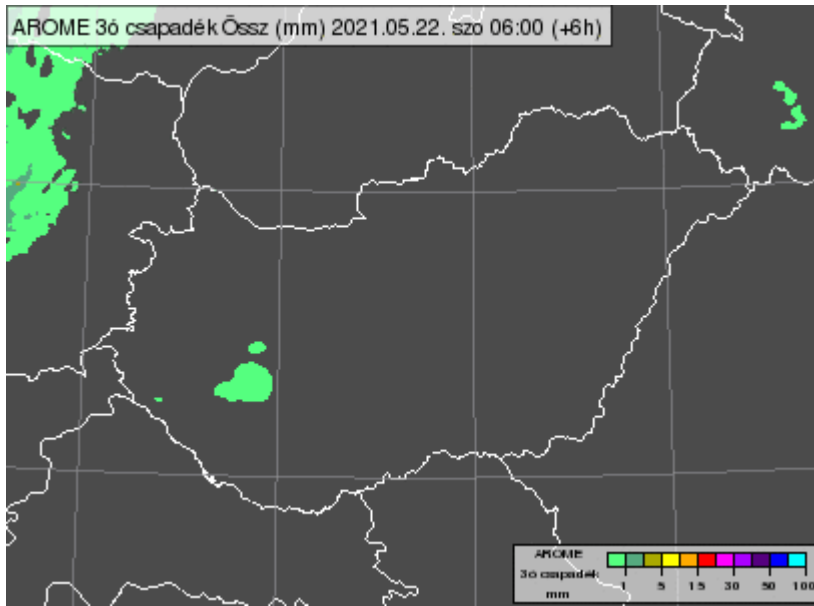
- A felhőzet a csapadék térbeli eloszlását és mennyiségét is befolyásolja

1,3 km-es felbontás

3-órás csapadékösszeg

2,5 km-es felbontás

Radar

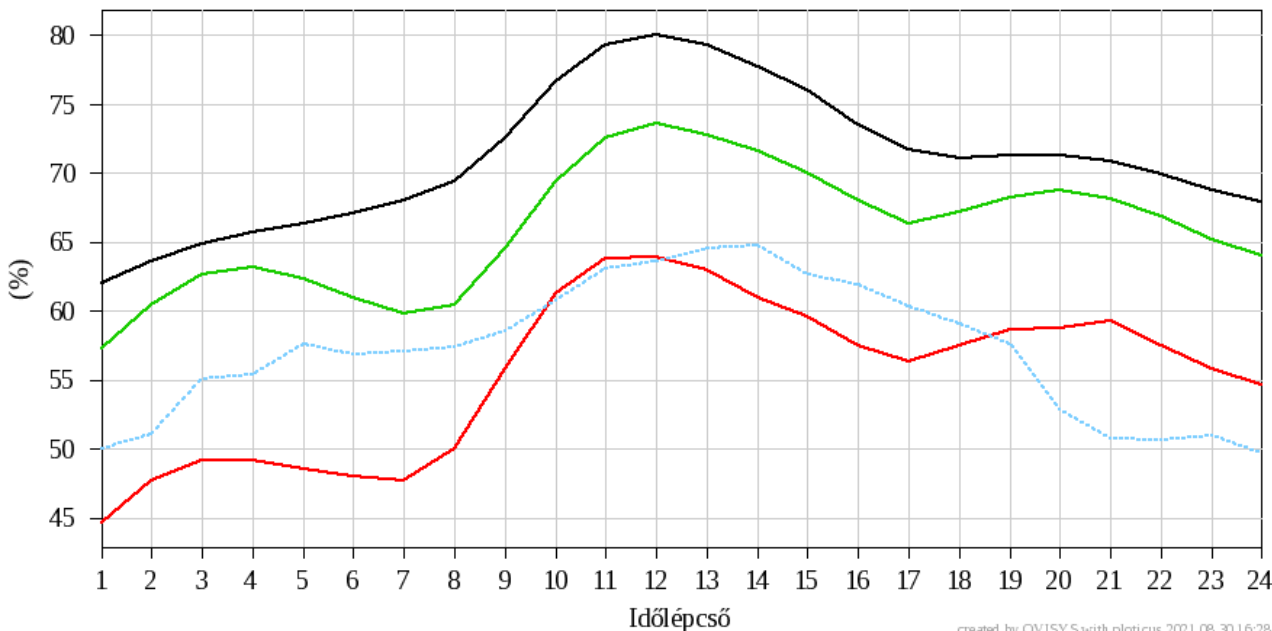

Felbontás növelése

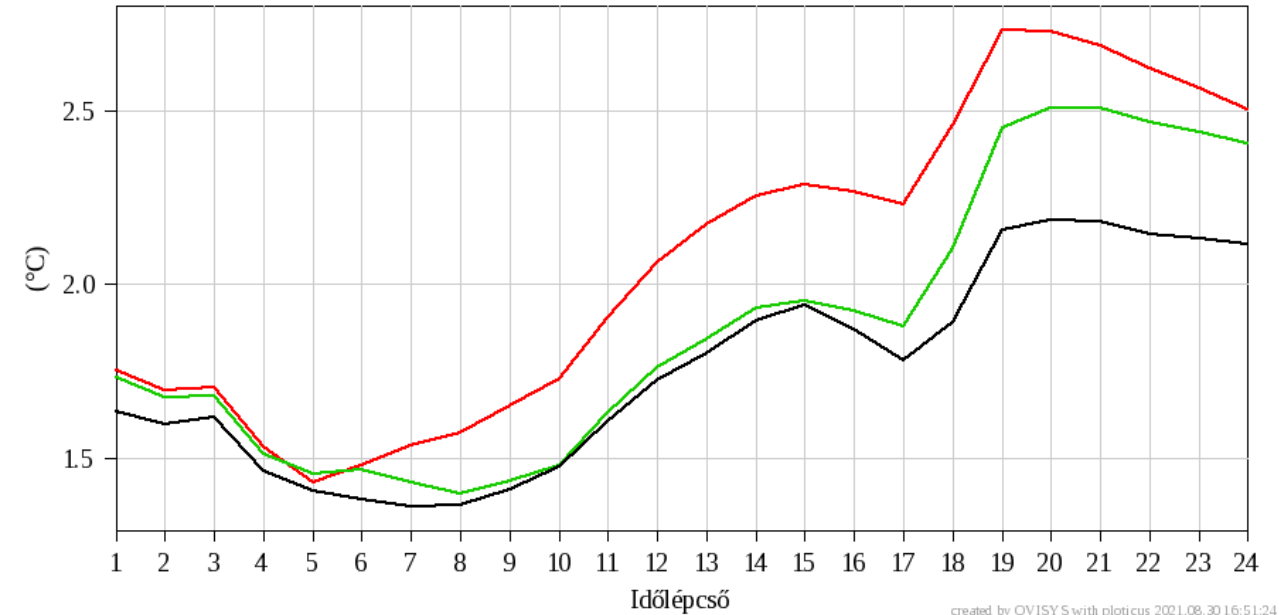
- A felhőzet „diszkréttségéért” felelős paraméter hangolása

Felhőzet

1,3 km-es felbontással (és hangolással) és 2,5 km-es felbontással készült előrejelzések és megfigyelések

2-méteres hőmérséklet előrejelzések négyzetes hibája
1,3 km-es felbontással (és hangolással)
és 2,5 km-es felbontással készült előrejelzések

- A jobb felhőzet-előrejelzés hatására a hőmérséklet-előrejelzés is javul

TARTALOM

1. Számszerű modellezés
2. Aktuális fejlesztések
3. Modellezési Osztály

Verifikáció és utó-feldolgozás

Tajti D., Tóth B.

C-SRNWP koordináció

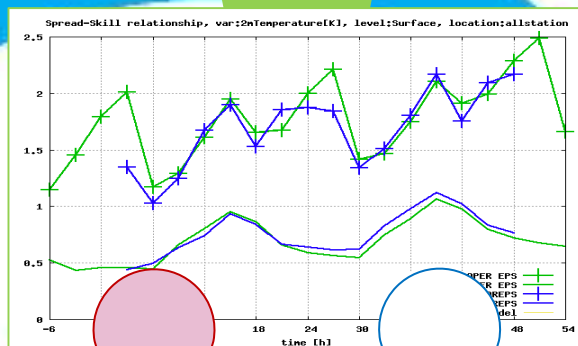
Szintai B.

Levegőminőség modellezés

P. Ferenczi Z.,
Lázár K.,
Tóth A.

Rövidtávú előrejelzés

Homonnai V.,
J. Radnóczy K.,
K. Tóth H.,
Szanyi K.,
Szintai B.,
Tóth G.

Középtávú előrejelzés: Ihasz I.

Klímamodellezés

Bán B.,
Megyeri O.,
Suga R.,
Zsebeházi G.

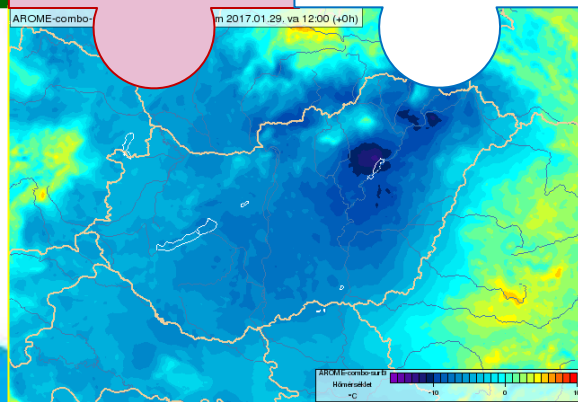
Egyetemi oktatás

Szépszó G., Szintai B., Zsebeházi G., J. Radnóczy K.

Interaktív előrejelző és megjelenítő rendszer (HAWK): Rajnai M., Tajti D.

ACC RD
A Consortium for Convection-scale modelling
Research and Development

ECMWF

Milyen tudás/érdeklődés szükséges?

- Meteorológus, mérnökfizikus, fizikus, alkalmazott matematikus
- Írás-olvasás (számolás)
- Meteorológiai ismeretek (vagy azok elsajátítására való hajlandóság)
- Angol nyelvtudás
- Némi programozási ismeret, erős programozási készség
- Csapatmunka, önálló munka és ezek megfelelő kombinációja (pályakezdők és tapasztaltak)

Hogyan lehet felvételt nyerni az osztályra?

- Modellezési diplomamunka téma választásával
- Személyes megkereséssel
- A numerikus előrejelzés órákon az oktatók figyelmének felkeltésével
- Álláshirdetésre jelentkezéssel

Köszönöm szépen a figyelmet!